

TÖÖLISKOJA TEATAJA

TÖÖLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HÄALEKANDJA

APRILL 1940

Nr. 4

4. AASTAKAIK

SISU: 1) Felix Kauks 40-aastane. 2) Ülesandeid tööliiskonna elatustaseme ja töövõimaluste alal. 3) Töölised ja rasked ajad. 4) Töösndusest. 5) Indeksi telgitagusest. 6) Haritud töölised ja töölisharidus — G. Aarma. 7) Skandinaavia saatuslikud päevad — J. Mikkelson. 8) Noortöölised ja tööliiskumine — Aug. Pihlak. 9) Palgavõitlus ja moraalijutlustajad — A. Offenbach. 10) Vastuseks Paul Vihalem'ale — Ilmar Rebane. 11) Üürihindade normeerimisest Tallinnas — I. R. 12) Ülevaade käitiste olukorrast. 13) Ülevaade Tööliskoja tegevusest. 14) Käitiste elu. 15) Mitmesugust. 16) Nõuandenurk.

Kokku hoida

võib ka seega, et viite iga krooni, mida Teil **täna** pole vaja välja anda, oma ühispanka hoiule. Hoiul olles saate selle raha pealt lississetulekut intressi näol.

Pole tähtis

et Teie selle summa juba ülehomme peate ühispankast välja võtma. Küllap leidub sel päeval keegi teine, kes jälle raha hoiule viies asendab Teie raha. Nii kogunevad väikestest ja lühiajalistest summadest kapitalid, mis elustavad meie rahvamajandust ja millest osasaaja olete ka **Teie ise.**

Ü. K. Eesti Rahvapank.

Tallinn, S.-Karja 19.

Felix Kauks 40-aastane

10. aprillil s. a. pühitses Tööliiskoja abiesimees Felix Kauks oma 40. sünnipäeva. Juubilar sündis 10. apr. 1900. a. Tallinnas metallitöölise pojana. Olles töölisperekonnast on F. Kauks juba varakult pühendanud end isa elukutssele. Varemalt mitmel pool metallitöö alal töötanud, F. Kauks asus 1922. a. Kohtla-Järvele, kus ta töötab A/S. Esimese Eesti Põlevkivitööstuse mehaanikatöökogas treialina.

Vabadussõjast võttis F. Kauks osa Petseri rindel pioneerina.

F. Kauks omab tugeva ühiskondliku närvi. Sellega on seletatav ta agar osavõtt ühiskondlikest üritustest, millest siinkohal lühidalt võiks nimetada järgmist:

Ülesandeid tööliskonna elatustaseme ja töövõimaluste alal

Eesti Majandusteadlaste Seltsis kõneles ülalnim. teemal koja nõunik A. R e n n i n g.

Referendi poolt olid esitatud järgmised teesid:

Tööliskonna elatustaseme ja töövõimaluste kujunemine oleneb reguleeritud majanduse oludes, eriti töötülide sundvahenduse puhul, suurelt osalt riigivõimust. See asetab riigivõimule suure vastutuse eriti majanduslike raskuste ajal.

Palgapoliitiliseks põhisuunaks majandusliku tõusu ajal oli tööliskonna elatustaseme stabiliseerimine ja kõrgkonjunktuuri kasumite varumine raskemateks aegadeks. Seega raskuste saabudes osutub tungivalt vajaliseks palgaliste ostujõu säilitamine ja elustamine hindade reguleerimise kaudu ühelt poolt ning vastava palga-, sotsiaal- ja investeerimispoliitika kaudu teiselt poolt. Konjunktuurpoliitiliselt üheks kohasemaks aktsiooniks oleks massiline väikekorterite ehitamine riigivõimu algatusel ning juhtimisel.

Tööpuuduse tõus tähendaks igal juhul suurt vapustust Eesti rahvamajandusele, kuna sellega käiks kaasas ostujõu langus ja järelikult siseturumahu ning töövõimaluste vähenemine, seega majanduskriis, mis areneks sel juhul tõusva elukalliduse olustikus, põhjustades sügavaid häireid ühiskondlikus ja riiklikus elus.

Senised vahendid tööpuuduse vastu võitlemiseks, s. o. avalike ehk „talviste“ tööde kor-

Haigekassa tegevus on talle alati südamelehedane olnud. Nii näeme teda juba 1924. a. Kohtla-Järve haigekassa tegelasena ja alates 1925. a. lühikeste vaheaegade järele kuni käesoleva ajani juhatuse esimehena.

Juubilar on ühiskonna tahtel innukalt osa võtnud kutseühingu ja töölisnõukogu tööst esimehena ja vallaomavalitsuse tööst volinikuna ja abivallanemana. Tema tegevus ei piirdu üksnes kohapealsete organisatsioonide tegevusest osavõtuga, vaid ühiskonna esindajana ta on osa võtnud Eesti Haigekassade Liidu, Tööliiskoja, Kindlustusameti ja Kindlustusnõukogu tööst pikema aja kestel.

Oma eesmärgiks seades tööliskonna olukorra parandamise on tal sel alal suuri teeneid.

Juubilari tuntakse asjaliku, kainelt kaalujana, ausa ja õiglase inimesena, kes peab alati paremaks ausat tüli kui halba rahu. Seepärast lahendab ta kõik küsimused otsekohelelt ja ilma kõrvalkäikudeta, hoolimata sellest, kas see teistele meeldib või mitte. Ta teirav tähelepanu isiklikus töös ja kõigis toiminguis on juhitud täpsusele ja korralikkusele.

„Kes ei ole täpne ja korralik pisiasjus, see ei või seda ammugi olla suuremais asjus,“ ütleb ta, ja ta on seda nõudnud ka kõikide nende asutuste ja ühingute töös, kust ta seni on osa võtnud.

Et F. Kauks on alles algavas täismehes eas, siis ei ole meil kellelgi kahtlust, et me teda näeme veel mitme aastakümne kestel endi keskel ühiskonna heaks töötamas.

Selleks palju jõudu ja edu!

raikdamine, ei vasta oma eesmärgile, kuna nende kaudu võidakse abistada vaid ehitustöölisi ja osa muid meestöölisi, ja sedagi puudulikult. Samuti pole käitistest vabanev tööjõud enamasti kasutatav põllumajanduses või metsatööl. Seega osutub tungivamaks ülesandeks töövõimaluste säilitamine ja suurendamine tööstuses.

Raskused väliskaubanduses tingivad paratamatult töömahu osalise languse; kuid on vajaline, et riigivõim toetaks tööstust igakülgsest nende raskuste ületamisel. Samuti peab vallandamisi võimalikult asendama tööandala lühendamise, kusjuures töölised saaksid tasu vähimalt osa seisupäevade eest, ning et vältimatute vallandamiste puhul vabaneks käitistest esijoones nooremad ja vallalised töölised.

Võimalused töölise ostujõu elustamiseks ja siseturumahu tõstmiseks on meie oludes küllalt avarad, kuna töötasude osatähtsus tööstuskuludes oli meil alati liig väike ja kapitalide akumulatsioon seega erakordselt soodustatud; viimane majandustõus seoses ratsionaliseerimisega süvendas tähendatud tendentsi veelgi enam. Ka praegu kestab real aladel kapitalide akumulatsioon suuremal määral kui see on rahvamajanduslikult vajaline.

Referendile oponeeris Lutheri direktor E. S a k s.

Tööliskoja Teataja

Aprill 1940

Nr. 4

IV aastakäik

Tellimishind: aastas . . Kr. 1.50 1/2 aastas . „ —.75 1/4 „ . „ —.40 Üksiknumber 15 s.	Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suuruses. Tegevtoimetaja koja peasekretär Lui Metslang. Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13, telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti, välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.	Kuulutuste hind: lehek. . Kr. 40.— 1/2 lehek. „ 25.— 1/4 „ . „ 12.— 1/8 „ . „ 8.— (kaanekülgedel kokkuleppel)
---	--	--

Töölised ja rasked ajad

Elukalliduse tõus jätkub ja kuidagi viisi jupphaaval tõuseb ka elatusmaksumuse indeks. Et indeksi tõus jääb tegelikult arengust maha, selles ei saa enam olla kahtlust. Need paar protsenti, mis lisatakse iga kuu indeksile otsa, on liig järsus vastolus iga kodaniku igapäevaste kogemustega — ja Statistika Keskbüroo piinlik vaikus on ainsaks vastuseks Tööliskoja etteheidetele ja süüdistustele. Elatusmaksumuse indeksist on saanud põõsas, mille taha poetakse, kui on juttu tööliskonna elatustaseme ja ostujõu säilitamisest, kuid tuul on põõsast lehed ära viinud ja nüüd on see põõsas küllaltki läbipaistev.

Kuid ka indeksi võrra ei taheta tõsta töölise palku. Töötulide lahendamise komisjon muutub oma otsustes järjest tagasihoidlikumaks ja viimati sai ta säärase otsusega hakkama, et ühes käitises tõsteti töölise palku 50 (loe viiskümmend) senti nädalas — s. o. umbes 1 sent tunnis. Kuna selles käitises on osalt 30-tunnine töönael, siis saab osa töölisi nädalas umbes 30 senti juure; seegi tõus viiakse läbi tööandja äranägemisel, s. o. kes saab rohkem, kes vähem ja kes üldse midagi ei saa.

Sellest nähtub küllalt selgesti, kuhu puhuvad tuuled ja kuipalju on järele jäänud juttudest, et tööliskonna elatustase tahetakse säilitada. Kui lugu oleks nii, et suuremat palgatõusu poleks käitiste kandevõime võimaldanud, lepiks tööliskond sellega, sest keegi ei

taha ju viia oma käitist pankrotti ning hävitada oma töövõimalusi. Mitmel juhul on näha, et töölised ei nõuagi palgalisa indeksi kogu tõusu suuruses, vaid rahulduvad väiksemaga. Kuid need tagasihoidlikumadki nõudmised jäävad rahuldamata. Ka siis, kui käitise kandejõu kohta ei saa olla kahtlust. Nii näeme eeltähendatud sundotsuse puhul, et sama linna sama tööstusharu ühes teises käitises tõsteti palku 1 kroon kuni 2 krooni nädalas tööliskanema ja tööandja kokkuleppel, ja ometi on see viimane käitis majanduslikult palju nõrgem kui see, mille kohta käib sundotsus. Ja kui näit. põlevkivitööstuses ei tulnud komisjon töölisele indeksi ulatuses vastu, vaid oma sundotsustega nõustus reaalkade vähendamise, ei julge vist keegi selle õigustuseks ütelda, nagu oleks nende käitiste kandejõud väike.

Asjata on seletatud ja hoiatatud, et töölise ostujõudu tuleb kaitsta, palku tõsta ja elukallidust pidurdada mitte ainult töölise eneste pärast, vaid kogu rahvamajanduse huvides, sest ostujõu langusele võib järgneda tööpuudus, eriti veel praegusel ajal, kus väliskaubandus on raskendatud ja siseturu osatähtsus on seda suurem. Elu läheb oma endist rada, töösturite kasud jäävad rakendamata rahva olukorra kergendamiseks ja erakordse aja raskusi püütakse veeretada töölise õlgadele ning ära kasutada selleks, et meelitada töölisi suuremale tööpingele, — just nagu poleks senisedki töötasud töölise

töövilkakusest tublisti maha jäänud. Samal ajal näevad töölised, et Töötülide lahendamise komisjon ei mõtlegi arvestada suurenenud tööpinget, nii et Sindi töölised, kelle tööpinge on viimasel ajal palju tõusnud, said väiksemat palgalisa kui mõne teise käitise töölised, kus tööpinge tõusu pole olnud.

Esialgul võis paista, et vähimalt elukalliduse pidurdamise alal tullaakse töölise nõudmistele vastu. Elukalliduse põhjendamatu tõusu tõkestamise vajadus näis olevat üldtunnustatud. Nüüd aga areneb spekulatsioon järjest hoogsamini, hoolimata kõikidest keeldudest ja protokollidest; töölisele jääb vaid see „trööst“, et spekulatsiooniga üleskruvitud hindu ei võeta arvesse elatusmaksusindeksi koostamisel, vaid seal on aluseks äride poolt Statistika Keskbüroole ülesantud hinnad.

Teatud lootusi pandi olukorra kergendamisele sotsiaalseaduseandluse kaudu. Kuid Riigikogu läks laiali, arutusele võtmata vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamise ja haiguskindlustuse seadust. Töölised peavad rahulduma osalise vastutulekuga palgalise puhkeaja alal ning ka lasteabiraha seadusega, olgugi et see viimane on koostatud sellaselt, et osa töölise olukord selle seaduse mõjul koguni halveneb.

Nii on olukorrad. Ja lõppjärelendus? Peaks olema selge, et kibestumine ja etteheidete tegemine kuhugi ei vii. Raske aeg sunnib vaatlema asja kaine ja selge pilguga. Ei maksa imestada ja pettuda, kui töölise õigustatud

nõudmistele vastu ei tulda või tullaakse vastu vaid poolikult. See ei tähenda ju muud kui seda, et jõuvahekord ei ole töölisele küllalt soodus, sest jõud peab olema iga õiguse taga, muidu see õigus ei rakendu ega püsi. Seepärast peab iga teadlik tööline ikka ja uuesti endale aru andma, kas ta on küllalt pingutusi teinud töölise ühisjõu kujundamiseks, kaastöölise organiseerimiseks kutseühingusse, kutseühingu tugevdamiseks, töölisnõukogu või töölisvanema tegevuse abistamiseks, töölisajakirjanduse levitamiseks jne. Sest tööliskonna jõud ei kasva ju seaduse paragraafide kaudu, vaid iga üksiku töölise pingutustest. Ja see on kindlam alus tööliskonna majanduslikuks enesekaitseks raske ajal.

Selgeks näiteks sel alal on kutseühingute tegevus palgaolude korraldamisel. Töötülide lahendamise seaduse muutmine jäi tulemata, kuid ega kutseühingute mõju ja aktiivsus tohi ripuda Toompeal valmivate paragraafide otsas. Kutseühingud ei tohi ootama jääda, kuni neile tehakse sobivad seadused, vaid nad peavad kasutama kõiki seaduslikke võimalusi palgaolude parandamiseks, olles abiks töölisvanemale, esindajaks väikekäitistele ja surudes parajal juhul läbi kollektiivlepinguid.

See on vana tõde, et tööliskond võib usaldada vaid iseennast, ja see tähendab praktiliselt, et töölise vaba ja võltsimatu isetegevuse põhimõttele truuskjäämine ja selle põhimõtte ellurakendamine on ainus õige tee igas olukorras.

Töösundusest

Nagu teada, kollitab juba pikemat aega tööliskonda mingisugune töösunduse kava, millise algatuse on endale võtnud mõned maaolusid mittetundjad professorid Tartu ülikoolist. Kui aga asuda töösunduse probleemi lahendusele, siis põrkame suurte raskustega kokku. Mainitud kava olevat esile kerkinud põhjusel, et maal, põllumajanduses, valitsevat töökäte puudus. Vaatame aga lähemalt neid tegureid, mis sunni-

vad töölisi linnadesse valguma, ehkki seal tuleb sageli kannatada tööpuuduse ja muude viletsuste all.

Esimene suurem rahva, ja nimelt töötava rahva, linnavalgumise põhjus peitub maal valitsevates viletsates sotsiaalsetes oludes. Kes vähegi maaelu tunneb, teab ka, missugused on korteriolud maal. Töölised elavad enamuses taludes nagu hädalised ööbijad. Suvilistega saadakse nii hakkama, et nad

elavad lakas, ja veel tihti lauda või talli lakas, kus suvel halbade ilmadega on õhk nii paks, et hammusta. Paremalt juhul paigutatakse sulane või teenija kööki, rehetuppa või mõnda kõrvalruumi, kus magamisase on pinkidel või maas. Ka pesu eest ei kanta hoolt. Paremast olukorras on aga töölised, kui talul on tööliste maja, ehkki need on sageli viletsamad saunadest või lautadest. Laudad kipuvad isegi talu elumajadest juba ette. Ka on maatöölised palgad äärmiselt viletsad. Saaks veel kuidagi läbi, kui seda tööd oleks kogu aasta, aga, nagu statistilisest andmeist näha, on aastatöölise arv õige väike. Palgaolusid halvendab meil tööjõu üliküllus. Meil tõuseb tööta põllutöölise arv käesoleval kevadel ja ka möödunud talvel oli see kaugelt üle kümne tuhande. Suvel heina- ja viljakoristamise ajal, mida jätkub mõneks kuuks, on nõudmine põllutöölise järele suur. Nüüd võetakse päevilisi ja pigistatakse tööliselt pika tööpäeva ja viletsa toiduga vümmne välja. Talveks lastakse tööline jälle minna, et oleks kibedal tööajal jälle võtta. Nüisugune kurbloolus kordub aastast aastasse. Töölisel puudub võimalus perekonna soetamiseks ja püsivama eluaseme loomiseks. Taludes ju ei leidu töölisperekonnale talveks korterit.

Et aga põllutöölise palku veelgi alla suruda, selleks aidatakse maaomanikele kaasa ja lastakse iga aasta välismaalt põllutöölisi sisse tuua. Nüüd kasutatakse ära Poola sõjapõgenikke, kes on hädasunnil valmis teenima viletsa palgaga.

Ka puudub maal igasugune võimalus kultuurilistest hüvedest osa saada. Linnades pakutakse neid mõnel alal ülikülluses. Seepärast maaomanike pojad ja tütreid põgenevad linna. Neid ei aja sinna elumured ega muud raskused. Kui tahetakse töösundusega lagedale tulla, siis esmajoones sunnitagu maaomanike lapsed ja sageli ainukesed pärijad tagasi maale. Teame, kui paljudel suurtel asjameestel on maal mõisad. Nende perekonnad võiksid maal oma kohal töötada. Siin ei saa põhjendada sellega, et perekond elab siis lahus. Ka töölisperekonnal ei ole talus

korterit ja perekond peab jääma alevisse või linna. Rikkad Mulgimaa talud on rendile ja pooleterakaubaga välja antud. Maaomaniku pere elab härraselu. Igale perekonnale tuleks niipalju maad anda, et ta suudab oma perega seal töö ära teha. Meil aga ühed elavad teiste vaevast. Sageli on räägitud valitsuse liikmete poolt, et meil saaks asustada maale kaks korda rohkem rahvast. Meil aga luuakse ja soodustatakse maal uute mõisade tekkimist, kus elutingimused on tööliste äärmiselt halvad. Meil on maatahtjaid väga palju tööliste hulgas, aga neile ei ole anda maad. On väga palju talusid, millede põllud on söödis. Nad ei rendi neid ka välja, ja kui nad rendivad, siis küsitakse hinge hinda. Nüüd on need söötijäänud kohad kujunenud uueks sissetulekuallikaks, nimelt haritakse neid uudismaana üles ja saadakse preemiast. Siin peaks valitsus oma korraldava käe tegevusse panema. Kes ei suuda oma talu korras hoida, see loovutagu see valitsuse vahetalitusel õigele põlluharijale. Väga ilusa näite võiks tuua sellest, kuidas talu peetakse. Kusagil suurkätites töötab perepoeg, pärija. Ta saab keskmiselt 50 krooni kuus. Talus ta peab sulast 30-kroonise kuu-
palgaga. Ilus äri!

Kõige kurvem on aga olukord töölisega käitumisel. Neid peetakse nagu inimesest halvemaks, kellega sageli ei ole sünnis korralikult rääkidagi. Tööline on nagu tööloom, kuigi oma looma eest rohkem hoolt kantakse. Tööline tööle asudes on end nagu orjaks müü-
nud, kes ei saa isegi pühapäeval vaba aega oma kultuuriliste ja vaimsete huvide tarvis.

Inimeste Tallinna valgumise põhjuseks on asjaolu, et käitised kuhjatakse sinna. Kord oli kuulda, et seal ei luba-
tavat enam uusi käitisi avada ja need suunatakse teistesse linnadesse. Pärnusse pidi kord kummi- ja vineerikäitised asutatama, aga ei! Neid ei või asutada! Sellega oleksid tekkinud turu ainuvalitsejatel vanadel käitistel võist-
lejad.

Kokku võttes eeltoodud asjaolusid on töösundus lubamatu. Kui aga süiski rahva rahunemiseks hoolimata sellega jul-

getakse välja tulla, siis esmajoones parandatagu maa sotsiaalseid olusid, sunnitagu maaomanikud ja nende lapsed ise oma maad harima, tõkestatagu mõisade tekkimist, antagu maataht-

jaile põllutööliste maad, soodustatagu kultuuriliste hüvede levikut maal ja lõpuks maaomanike käitumine töölistega muutugu korralikumaks.

Tööline.

Indeksi telgitagusest

21. märtsil s. a. esitas Tööliskoda peaministrile järgmise sisuga märgukirja:

Praegusel ajal on tööliskonna suurimaks mureks elatusmaksumuse tõus, mis ähvardab alla viia tööliste niigi madala elatustaseme. Tööandjate ja tööliste vahelised kokkulepped palgaolude korraldamiseks sisaldavadki sel või teisel kujul elatusmaksumuse klausli, s. o. võimaluse palgaolude korrigeerimiseks elatusmaksumuse indeksi tõusu puhul; sama klausel sisaldub ka töötülide lahendamise komisjoni sundotsuseis. Selles olukorras on arusaadav, et tööliskonnale on väga olulise tähtsusega elatusmaksumuse indeksi täpne ja erapooletu arvutamine ning õigeaegne avaldamine, kuid see on ühtlasi vajaline ka kõigi teiste kodanikkonna kihtide seisukohalt.

Nagu selgub, jätab olukord elatusmaksumuse kujundamise alal mitmeti soovida, ja nimelt järgnevail põhjusil:

1. *Indeksi igakordne avaldamine oleneb ministeeriumidevahelise komisjoni otsusest.* Kuigi on mõistetav, et praegusel erakordsel ajal jätakse teatud kaalutlustel mõningad statistilised andmed avaldamata, näit. väliskaubanduse alal, siis peaks ometi selge olema, et elatusmaksumuse avaldamine on igal juhul hädavajaline, et kodanikel on õigus jälgida, kuidas kujuneb nende sissetuleku ostujõud ning et piltlikult öeldes kraadiklaasi purustamisega ei saa arstida palavikku. Indeksi avaldamata jäämisega ei oleks töölistel võimalus teostada õigusi, mis neile on antud kokkulepete ja töötülide lahendamise komisjoni sundotsuste alusel.

2. Pärast jaanuarikuu indeksi avaldamist, milline näitas suuremat tõusu võrreldes eelmise kuuga, *kutsuti Kaubandus-tööstuskoja algatusel Riigi Statistika Keskbüroo direktori poolt kokku erikomisjon indeksi arvutamiseluste re-*

videerimiseks, millisest komisjonist võttis osa Kaubandus-tööstuskoja esindaja, kuna töövõtjaskonna esindajaid polnud sinna kutsutud ja komisjoni tegevusest kuulis Tööliskoda vaid tagantjärele.

3. *Indeksi aluseks võetavad hinnad noteeritakse suurelt osalt teatud äride ametlike avalduste põhjal, milliseid avaldusi Riigi Statistika Keskbüroo poolt ei kontrollita.* On ilmselt selge, et praegusel ajal, kus riigivõim püüab pidurdada põhjendamatu hinnatõusu, äride poolt aga ilmneb spekulatsioonilisi tendentse, võib vägagi kahelda selles, kuivõrd vastavad äride poolt esitatavad andmed tegelikule olukorrale. Et need kahtlused on vägagi põhjendatud, ilmneb juba sellest, et kehakatte maksumuse indeks on veebruari jooksul tõusnud vaid 2,4%, mis on järsus vastolus kodanike igapäevaste kogemustega riiete ja jalatsite ostu alal.

Neile asjaoludele Teie, härra peaminister, tähelepanu juhtides, palume Teid anda korralduse eelloetletud väärnähtuste kõrvaldamiseks ja vajalise kontrolli kindlustamiseks Teile alluva Riigi Statistika Keskbüroo tegevuse alal, ja nimelt selles mõttes,

1) *et elatusmaksumusindeksi avaldamiseks ei nõutaks edaspidi ministeeriumidevahelise komisjoni või mõne teise riigivõimu organi luba;*

2) *et elatusmaksumuse arvutamisel aluste muutmine toimuks avalikkuse kontrolli all, töövõtjaskonna seaduslike esindajate osavõtul;*

3) *et avaldataks täpne ja üksikasjalik aruanne Kaubandus-tööstuskoja algatusel ja osavõtul kokkukutsutud komisjoni tegevusest ja selle komisjoni heakskiitmisel toimunud muutustest elatusmaksumusindeksi arvutamiseks;*

4) *et Riigi Statistika Keskbüroo püüaks selgitada ja kontrollida oma*

ametnike kaudu tegelikke hindu, püüdumata ametlike järelepärimistega;

5) et elatusmaksumuse indeksi avaldamise puhul avaldataks igakordselt ka hinnad, mille alusel on indeks koostatud.

Sellele märgukirjale ei ole saabunud kojale mingit vastust ega ole ka kuulda olnud, et ükski koja poolt soovitatud vahend indeksi koostamisviisi parandamiseks ja kontrollimiseks oleks võetud tarvitusele.

Märgukirja puhul kirjutab Postimees (29. 3. 40) muuseas järgmist:

„Kui need Tööliskoja etteheited vastavad tõele, siis sellega mitte ainult ei kõigutataks usaldust elatusmaksumusindeksi vastu, vaid huvirühmade poolt koostatud indeks kaotaks oma väärtuse. Huvirühmadel ei tohiks olla ametliku elatusmaksumusindeksi koostamisega midagi tegemist.

Meie saame sellest täiesti aru, et elatusmaksumusindeks ei ole selline pühadus, mille kohta ei tohi kellelgi oma eriarvamist olla ja nagu ei tohiks keegi esineda oma ettepanekuga indeksi koostamisviisi revideerimisele võtmiseks. See õigus on kõigil ja seda õigust tuleb ka tarvilisel korral ettepanekute esitamisega kasutada. Kuid kellelgi ei ole õigust nõuda, et indeksi koostamiseks võetaks see viis tarvitusele, milline annaks ettepaneku tegijale

kõige meeldivamaid tulemusi. Veel vähem saab sellega nõustuda, kui mõned huvirühmad püüavad indeksi koostamisest kas otseselt või kaudselt osa võtta.

Kui on õige Tööliskoja seletus, et indeksi igakordne avaldamine tahetakse teha olenevaks ministeeriumivahelise komisjoni otsuseist, siis ärataks see indeksi avaldamisviisi rohkem kui imestust. Milleks seda komisjoni otsust on tarvis? Ega mitte ometi selleks, et indeksi suurust määrata!

Tuleb tõsiselt soovida, et elatusmaksumusindeksi suuruse määramisest kõik kõrvalised jõud eemale jääksid, sest vastasel korral kaob indeksi vastu üldine usaldus.“

Sel puhul võime märkida, et indeksi avaldamist ei taha üksnes teha olenevaks ministeeriumivahelise komisjoni otsusest, vaid see on sellest komisjonist juba praegu. Samuti rõhutame, et märgukirjas ettetoodud asjaolud ei tugine oletusile, vaid vastavad täpselt faktidele. Nii vastas majandusminister L. Metslangi sellekohasele küsimusele, et vastav komisjon parandab Riigi Statistika Keskbüroo ametnike „võimalikke arvutamisviigu“. See ongi olukord, millega kuidagiviisi leppida ei saa. Statistiliste arvutuste parandamine ei ole ministeeriumide ega Kaubandus-tööstuskoja ülesanne. Selleks peab piisama statistika ametnike eneste aritmeetilistest teadmistest.

Tööliskond ootab riigivõimult otsustavaid samme olukorra parandamiseks.

Elatusmaksumuse indeks.

	Märts 1935	Märts 1938	Aug. 1939	Veebr. 1940	Märts 1940	+ tõus, — langus 0/00			
						5 aasta jooksul	1 aasta jooksul	7 kuu jooksul	1 kuu jooksul
Toitus	76	103	102	121	123	+61,8	+19,4	+21,5	+ 1,6
Korter	112	144	144	144	144	+28,6	—	—	—
Küte, valgustus	54	82	81	103	104,5	+93,5	+27,4	+29,0	+ 1,4
Riietus	128	142	140	173	180	+40,6	+26,8	+28,5	+ 4,1
Puhastus	86	85	96	105	106	+23,2	+24,4	+10,4	+ 0,9
Reisid	79	79	80	80	90	+14,0	+14,0	+12,5	+12,5
Haridus	94	108	108	108	108	+14,9	—	—	—
Lõbustus	158	161	168	168	168	+ 6,3	+ 4,2	—	—
Muud kulud	94	109	111	116	116	+23,4	+ 6,4	+ 4,5	—
Üldindeks	87	111	110	128	131	+50,5	+18,0	+19,1	+ 2,3

Haritud töölised ja töölissharidus

G. Aarma

19. sajandi teisel poolel, kui Inglismaal alustati töötamist masinatega, tekkis seal mitmel pool tööliskonnas, kes tol ajal töötas käsitöölisena, masinate lõhkumise mässe. Nähes masinade võistletjat ja palkade allaviijat toorkordne tööliskond oma lihtsameelsuses pidas küllaldaseks hävitada masinad, et säilitada olukorda senisel kujul.

Mässud suruti maha, masin alustas oma võidukäiku, ja nüüd oleks raske ette kujutada tehaseid masinateta.

Kuid ei arenenud ainult masinad, arenes ka tööliskond, otsides ja katsetades ikka uusi ja uusi vahendeid töötasude tõstmiseks ja tööliskonna sotsiaalse olukorra parandamiseks.

Meil on palju räägitud saavutusist

iseseisvusaja jooksul. Üks neist on kahtlemata rahva haridusliku taseme tõus, mis ei ole jätnud mõju avaldamata ka tööliskonnale. Kui võrrelda praegusi töölisi veneaegsete töolistega, siis on vahe märgatav. Ei ole sugugi haruldus gümnaasiumiharidusega tööline, rääkimata kesk- ja kutsekooliharidusega töolisist.

Kahjuks peab aga nentima, et enamik rohkem haritud töolisist, kes, maide, kuulub tööliskonna nooremasse generatsiooni, on jäänud võõraks töölisliikumisele, hoidudes kõrvale ametiühinguist ja tööliskonna üritusist, nagu häbenedes tunnistada oma kuuluvust töölisklassi. Ma ei hakka siin juurdlema neid põhjusi, mis on loonud sellase võõrastava olukorra, tahaksin vaid märkida, et säärasele olukorrale peab tegema võimalust mööda kiiremini lõpu. Peab leidma tee haritud töolistele kaasatõmbamiseks töölisliikumisse. Tööliskond resp. tööliskonna asutus Tööliskoda oma äsja valitud haridustoimkonna kaudu peab tõsiselt kaaluma võimalusi ja teid haritud töolistele köitmiseks töölisliikumisele.

Töölisliikumine vajab haritud tööjõude, kes on võrsunud töölisperekonnist ja kasvanud tööpinkide taga. Neist peab saama töölisliikumise tuum.

Hoolimata enam haritud töolistele % tõusust on enamik töölisi algkooliharidusega, kelle hariduse täiendamine, nagu allpool näeme, on otsustava tähtsusega.

Elame demokraatlikus riigis ja tööliskond, kuuludes loova rahva klassi hulka, peab saavutama suurema osavõtu mitte ainult omavalitsuste, vaid kõikide riiklikult tähtsate ürituste juhtimisest.

Ajalugu õpetab, et seda ei ole kerge saavutada. Tööliskonna igivana vastane — kapital — on mobiliseerinud

oma teenistusse haritumad tööjõud kõikidelt aladelt, kuid võidetav võitlus on võimalik vaid siis, kui vastased on võrdsed.

Peab leidma teid tööliskonna üldhariduse tõstmiseks, sest vahe on sellest, kui tuntakse vaid seadusi. Seaduste tundmine peab baseeruma üldharidusel.

Tuleb propageerida töolistele kultuurse tasapinna tõstmist, korraldada kursusi, loenguid, mitte juhustlikult, laiali valguvalt, vaid kindla süsteemi järgi, luues töolistele hariduse keskuse ja lektorite kaadri.

Tähtsamates tööstuskeskustes peab korraldama pikemaid kursusi, kusjuures ei tohi unustada, et osa tööliskonda Narvas ja kaevandustes ei valda küllaldaselt riigikeelt, kuid, kuuludes eesti tööliskonda, peab seisma täisväärsena meie ridades. Neile seltsimeestele peab selgitama küsimusi nende emakeeles.

Pärast Tööliskooli Liidu sulgemist on need küsimused jäänud enam-vähem sööti. Tööliskoja haridustoimkond peaks ka selle küsimuse lahenduse võtma enda hoole, luues koos kutseühingutega kindla aluse tööliskonna hariduse keskusele ja nõutades valitsuselt eelarve korras summasid hariduse sekretäri või -instruktoriga koostamiseks Tööliskoja juure.

Ka tööliskonna erihariduse täiendamine vajab korraldamist. Praegu on puudulik kutseoskuse hariduse täiendamise võimalus käsiraamatute varal. Siin peab Haridusministeerium leidma summasid vastavate raamatute kirjastamiseks, ära kuulates Tööliskoja seisukohad. Nii kutse- kui ka üldhariduslikud küsimused tööliskonnas on küllaltki kaua seisnud söötis. Nagu ülalpool nägime, on need aga tähtsaks tegureiks tööliskonna sotsiaalse olukorra parandamisel, ja siin peab tulema otsustav pööre.

Skandinaavia saatustlikud päevad

J. Mihkelson

Poliitiliste ja sõjaliste sündmuste tempo on viimasel ajal võtnud peadpööritava kiiruse. Kui varem vallutati riike aastaid kestnud sõja järele, siis aprillis langes kaks riiki ühe päevaga — Daani ja suur osa Norrat.

Need Skandinaavia kaks rahvast on saanud Eesti töolistele viimaste aastate jooksul väga lähedasteks. Kui meie töolistel oli vaja eeskuju võtta kutseühingulise liikumise ülesehitamises, palga- ja tööolude parandamises, kol-

lektiivlepingute sõlmimises ja sotsiaalseaduse-andluses, siis pöördui ikka Skandinaavia poole, kust alati leidis mõni vajaline eeskuju või kust saadi näiteid. Skandinaavia töölisiikumine oma praktilises osas oskas lahendada ka raskemaid majanduslikke ja sotsiaalpoliitilisi küsimusi mitte ainult tööliste, vaid ka kogu rahva huvide seisukohast lähtudes. Aastakümnete pikkuse visa töö tulemusena saavutati Daanis ja Norras kõrge elatustase kogu rahvale, mille taolist teistest riikidest on harva leida.

Arvesse võttes rahva keskmist elatustaset jäid teised suured tööstus- ja kultuurriigid neist väikeriikidest maha. Töölisiikumine kõigi oma eriharude aktiivsusega aitas rahvastiku teiste töötavate kihtide olukorra parandamiseks oluliselt kaasa.

See mõju ei piirunud ainult nimetatud riikide piiridega, vaid kajastus ka teistes Põhjariikides ning meilgi. Daani ja Norra töölisiikumise tegelased on korduvalt Eestit külastanud ja suurt huvi tunnud meie töölisiikumise ja kogu rahva heakäigu vastu. Tuletame vaid meele Norra kutseühingute keskliidu esimehe Konrad Nordahli, peasekretäri Lars Evenseni, Daani keskliidu esimehe Christian Jenseni ja abiesimehe Eiler Jenseni siinkäimist ja viimase kokkupuuteid meie kutseühinglastega ning töölisvanematega sellekohastel kongressidel ja nõupidamistel. Mõlemate maade kutseühingud toetasid rahaliseltki meie töölisiikumist.

Norra kutseühingute keskliit saavutas äärmiselt kõrge organiseeritud tööliste protsendi. 2,9 miljonist elanikust kuulus kutseühingute keskliitu ümargusel 330.000 töölist. Pealeselle olid veel mõned kutseühingud väljaspool keskliitu. Daanis tõusis 3,7-miljonilise elanike arvu juures kutseühingute keskliidu liikmete arv ligi 450.000-ni. Rootsis on veidi üle 6 miljoni elaniku juures üle 960.000 kutseühingu liikme keskliidus. Kui teisi kutseühingulisi organisatsioone, mis organiseerivad vaimse alal töötajaid, arvesse võtta, siis on Rootsis üle ühe miljoni kutseühingu liikme. Kokku andis Daani, Norra, Rootsi ja Soome ligi 2 miljonit organiseeritud kutseühinglast, sest ka Soomes oli kutseühingute liikmete arv enne sõda tõusnud 96.000-ni. Eespool nimetatud tugeva kutseühingulise organiseerimise tulemuseks olid kollektiivlepingutega kindlustatud palgad peagu kõigile töölistele. Tunnipalgad olid mõlemas okupeeritud riigis keskmiselt 1—2 krooni ja reaalpalgad olid meie tööliste

palkadest umbes 2½ korda kõrgemad. Palgaolud olid ka sõja ajal korraldatud kollektiivlepingutega, nii et palk tõusis automaatselt vastavalt igale elatusmaksumuse indeksitõusupunktile, kuid neid küsimusi on käsitletud pikemalt erikirjutustes.

Käesolevate ridade kirjutamisel on raske hinnata ja seisukohta võtta Daani ja Norra rahva edaspidise saatuse kohta. Kuigi Saksa-maa on deklareerinud, et ta ei taha vallutada nimetatud riike, vaid nad strateegilistel põhjustel ainult sõja kestes oma sõjalise kaitse alla võtta, siiski võib igal juhtumil ennustada nimetatud riikides tugevat elatustaseme langust. Daani ja Norra olid mõlemad tugevasti olnud oma väliskaubandusest ja takistamatust ekspordist. Sellest suurem osa töötavast rahvast elaski. Daani vedas välja palju võid, peekonit, mune, rasvasigu, loomi ja isegi tööstussaadusi. Norra väljaveoartikliks olid peamiselt kalasaadused, sest Norra on esimene kalandusriik maailmas. Pealeselle eksporteeris Norra metsamaterjali, paberit, telluloosi, maake, metallkaupu, elektritööstussaadusi, kallisnahku, määratud hulgad valaskala õli jne. Nüüd on see piiratud. Inglismaa on katkestanud väljaveo nii meile kui ka Skandinaaviasse. Mida see kõik tähendab väikestele riikidele, seda hakatakse paari kuu pärast kogema. Samuti ei jää Rootsi sellest puudutama.

Kuidas töölisiikumise tulevik neis mais kujuneb, on raske ennustada. Kõik oleneb sellest, millisel määral Saksa sõjajõud segavad end Daani sisemistesse asjadesse ja kuidas lõpevad käimasolevad võitlused Norras.

Mis puutub Norrasse, siis on töölised Norra valitsuses kogu aeg ja jätkavad võitlust Saksa sissetungi vastu, kusjuures kuningas Haakon VII kutsus rahvast üles töölisvalitsuse sõna kuulma ja vabadusvõitlust jätkama. Sakslaste toetusel loodud Vidkun Quislingi valitsus on rahvussotsialistliku kallakuga, kuna Quisling oli norra „Lapua“ liikumise „Nasjonal Samlingi“ asutaja.

Daanis oli töölise ja talupidajate koalitsiooni valitsus, mis nüüd erakordsete sündmuste tõttu ümber moodustati rahvuslikuks koondusvalitsuseks, kus kõik poliitilised parteid on esindatud. Seega on sotsialistid eesotsas Stauningiga valitsusse edasi jäänud.

Kuidas olukord edasi areneb, näitab tulevik.

Noortöölised ja töölisiikumine

Aug. Pihlak

Tänapäeval ei tule hinnata kodaniku ainult koolitunnistuste järgi, vaid mõtteväljendus, energia ja eluvaatluse oskus peab olema inimese väärikuse mõõdupuuks. Ka kõige andekamad inimesed, kes kooliraamatuist on kül-

laldaselt tarkust omandanud, kaotavad oma ande väärtuse ja võivad muutuda parasiidiks ühiskonnale, kui nad oma teadmisi püüavad rakendada vaid isiklikuks hüvanguks, mitte arvestades elu arengut, tarvidusi ja puudusi.

Igal kevadel meie koolid saadavad ellu hulga noori inimesi. Nende inimeste arvel peaks meie ühiskond rikastuma uute haritud kodanikega. Juba kooliea esimestest aastatest alates on neile õpetatud: töötada tulevikus oma maa ja rahva kasuks. Nendelt loodetakse värsket verd ja vaimu ning teeneid rahvale. Kahjuks on need lootused osutunud sageli tühiseiks ja noorharitlaste ideaaliks on jäänud isiklik majanduslik heaolu.

Noorte silmade ees seisab üks seltskonna lugupeetavaimaid tüüpe: tuisik. Ilmneb ka kraadestumine, ja selle vastu saab võidelda vaid seltskonna tervendamisega. Kahtlemata on kraadestumine haigus, millele peab leidma ravi. Ent haigust ravides peab tunda haiguse põhjust, või, nagu arstid ütlevad, peab määrama diagnoosi. Kas on haiguse põhjused meile küllalt selged? Kas ei tehta diagnoosi liig pealiskaudselt ja võib-olla ainult moe pärast? Tihti öeldakse järgmist: enne maailmasõda toetas noorsugu vanapõlve tõhusalt ta võitlustes. Üks osa noorsoost kiskus kaasa rahvuslikele üritustele, teine osa tormas vaimustusega sotsiaalsele ja poliitilisele alale. Vabadussõja lõpp tõi siin seisaku. Ei olnud enam, mida püüda ja kuhu tormata. Rahvas oli oma võitlustes saavutanud oma püüdmiste maksimumi.

Sellest võime järeldada, et Eesti noorsoo kraadestumises on süüdi eesti rahva ideeline tühjus. Pole enam midagi nõuda ega püüda. Aga mille suunas ja kuidas peaks siis muutuma meie seltskonna mentaliteet? Kas moodstate tantsude keelamisega meie seltskond oleks jälle terve?

Põhjamaa riikide noorsugu on kindlasti moodne, ta tantsib fokstrotti, kuid ometi pole kuulda olnud tema ideevaeust. Täheandab, seal on ikka veel midagi püüda ja soovida, kuigi kätte on võidetud väga palju.

Kas poleks meil ühiskondlikuks teeneks seegi, kui käitistes töötav noorharitlaskond paneks käed külge vabaharidustööle ning aitaks kaasa haridusliku tasapinna tõstmiseks neile, kel

pole olnud võimalust saada kooliharidust vajalisel määral? Tööliskond vajab küllalt teadlikke töölisvanemaid ja kutseühingute juhte. Ja neid peaks leiduma. Meie tööliskonna elutaseme parandamine võiks olla sihiks ka kõrgema haridusega kodanikele, kuid sellest hoidutakse, sest tööline olla või töölisega läbi käia tähendab eemaleastumist paremast ja „vääratuslikumast“ rahvast, kelle jaoks on loodud palju mugavusi.

Meie noorsugu kasvatatakse nüüd riiklikus vaimus, sest „kunstlikule kihutustööle on tehtud lõpp ja erakonna kindralid ei vaja enam nekruteid.“ Riik vajavat töökata noorust.

Seltskonna ja noorsoo tervendamise probleeme arutades peaks eeskätt mõtlema põhjustele, mis noori õpetavad tööd põlgama. Peab loodama olukordi, kus tööline tunneb end teiste väärilisena. Peab loodama eeldusi selleks, et töölised saaksid korraldada oma tööja palgaolusid senisest suuremal määral. Meie noorsugu juhitakse juba koolieast peale „ustavatesse“ härrasnoorte organisatsioonidesse. Hiljem, kui noor siirdub käitisse tööle, on talle võõrad töölisliikumise püüded. Ta tahab olla võrdne oma organisatsiooni jõukamale kaaslasel. Seda aga ei võimalda ta töötasu. Küll aga kasutab ta oma ausate kaastööliste usaldust. Vekslid ja orderid võimaldavad „härrasnoorel“ tööliste keskelt pääseda „paremasse seltskonda“. „Härrasnoorest“ saab moodne kavalier oma töökaaslaste arvel. Kutseühingusse tulles nakatavad „härrasnoored“ oma kraadevaimuga sageli ka teisi noorliikmeid.

Seadused ei võimalda noortöölisil kuuluda kutseühingusse, ometi nõutakse kutseühinguilt liikmetele tööarmastuse kasvatamist. Suuremal osal kutseühinguil puuduvad hädavajalised ruumid, kuid iga liiki tantsuklubidel on nad eeskujulikud — ja sinna siirdub palju noori.

Tuleb võtta päevakorda, kuidas suunata noortöölisi töölisliikumisele ja mõjutada ning muuta nende seniseid eluavaldusi.

Palgavõitlus ja moraalijutlustajad

A. Offenbach

AJAKIRJANDUSES ilmub üsna järjekindlalt ühe või teise riigimehe sõnavõtte tööliste palkade kohta. Neis kõnedes rõhutatakse peagu üksmeelselt lauset: „Praegusel erakordsel ajal on töölikonnal ülekohtus nõuda palka juure, kuna ükski teine ühiskondlik kiht pole palka juure saanud. Erakordsel ajal peab ka töölikond kannatama.“

Mõte on sama, mis omal ajal avaldati Kaubandus-tööstuskoja Teatajas ja mida nüüd püütakse levitada teatavates ringkondades: pandagu ometi piir tööliste palga juurenõudmisele.

Pole ühelgi ajal — olgu see kõrgkonjunktuuri või madalkonjunktuuri ajal — töösturid tunnistanud muud motot kui seda, et nemad maksavad palka oma kandevõime kohaselt ja et lausa ülekohtus on töölistel nõuda ja komisjonidel määrata mingit lisaprotsenti. Seepärast pole imestada, et ka praegu targutatakse samal teemal edasi.

Tallinna linnapea on oma lühikese kestvuse ajal koguni omapärase tõe leidnud ja lausa tõendab, et raskused töölistel kahannevad, kuna suvel on oodata elukorterite ja toiduainetehindade langust.

Nii näeb igaiks, et tänapäeval kõlbavad kasutada igasugused põhjendused. Ühed ütlevad, et meie majandus on sattumas järjest suurematesse raskustesse ja et seepärast peame kokku hoidma kulutamistes, teised tõendavad elutingimuste lahenemist suvel. Peaasi on aga see, et mitte tunnustada tööliste palkade juurenõudmise õigust.

Kusagil on öeldud: tehtagu ükskõik mida halba, ikkagi leidub küllalt sellaseid isikuid, kes loovad sellele halvale teole põhjendava moraal. Praegu ongi meil liikumas töölistele moraalijutlustajad — kõik aina kannatavad, aga töölistes tahavad elada härrasrahvana ja eraldada ennast paremasse olukorda ühiskonnas.

Keegi tööstur kaebas, et kuidas saab tema panna töölistele palka juure — toormaterjal, mida vabrik vajab, on hinnas tublisti kallinenud ja vabriku jõumasinale vajaline kivi-söeküte on veelgi rohkem kallinenud ning seda pole üldse saada. Kuidas saab tema selles olukorras töölistele veel palka maksa?

Mis tähendab kallinemine? See tähendab meie rahamärkide väärtuse langemist teatava aine suhtes. Kui meie rahamärk langeb, siis on loomulik, et ta langeb ka kõigi väärtuste suhtes, mis selle aine ümbertöötamisega on seoses. Üheks sellaseks väärtuseks on ka tööliste tööjõud. On loomulik, et tööliste tööjõud peab kaasa tegema sama kallinemise mis toormaterjal. Kas siis tööliste tööjõud on mingi hingeline nähtus, mida võib piiblisalmidega uinutada või toitmata alles hoida? Meie arusaamise järgi on see kaup. Kui tööline seda kaup ei müü — see tähendab, ei tööta, — siis sureb ta nälga. Odavalt müües satub ta viirelevasse olukorda. Kaupa võib müüa vaid

hinna eest, mis tasub kauba väärtuse. Ja me peame ometi tõendama, et tänapäeva nõuded muude ainete kallinemise juures panevad suure koormatuse töölistele oma kauba — tööjõu — alalhoidmisel, kõnelemata veel kultuurinimesele vajalike tarvete rahuldamisest.

Järelikult probleemi hindade kallinemises ei tule lahendada tööjõu odavnemisega, mida praegu praktiseeritakse odavate palkade nivoo alleshoidmisega, vaid sootuks muude teguritega. Töötasu peab tegema kaasa sama tõusu, mida teeb läbi kaubaturg — kui tahetakse üldse kõnelda tööjõu säilitamisest ja töölikonna heaolust.

MORAALIJUTLUSTAJAD palgavõitluse tarbetuse alal jäävad kuivale, seda tõendavad meile näited ümberingigi. Palgavõitlus on käimas trükitööstuses, kaevandustes, sadamatöös ja mujal. Siin ei saa ujuda lagedale väidetele, nagu oleks keegi töölistele taga kihutanud oma palkade tõstmisele. Kui tahetakse otsida kihutajat, siis leitakse see tõusvas elukalliduses. Et elukalliduse tõus pole süütu asi, seda tõendab kas või seegi näide, et meie kultuurilisi kulusid tõsteti riigivalitsuse poolt eelarve tasakaalustamiseks. See sündis postitariifide 50—100% kõrgenduse kaudu. Kui võrd säärane tõstmine lõikab luuse ja lihase suurele rahva enamikule, seda võib tõendada kas või 29. veebruaril sündinud tormijooks postkontorisse. Seal ummistasid ruume mitte mõned rikkad proud ja härrad, vaid lihtsad inimesed püüdsid säästa viimisel minutil 5 senti. Rikas mees juba ei vaataks selle väikese kulu peale.

Siis tulevad teised näited: teatatakse, et transpordilude kallinemise tõttu tuleb uue saadetise suhkru hinda tõsta. Aga samal ajal näeme, et transpordikulu suurendatakse üsna teadlikult tulude suurendamiseks. Nii tõsteti hiljuti kulusid puude, põlevkivi jt. ainete vedude pealt raudteel. Praegu pole karta autoveo konkurentsi — kõrgegenud bensinihind teeb selle olematuks — ja seepärast võidakse raudtee veohindu tõsta. Põhjendus? Noh, seda leidub! Meie raudtee veerev materjal on vananenud ja selle asendamine uuega on praegu läinud kallimaks: raudteerööpad jne. Väielge veel vastu!

Neist näiteist võime saada küllaldase pildi sellest, et siin riigivalitsus teeb teadlikult elukalliduse käigu kaasa. Kuidas saab siis etteheited teha teisele poolele, kes püüab täpselt samavõrra kaifsta oma huve nagu seda tehakse igal ajal. Siin tundub, et moraalitsejad töölikonna kallal pole mitte õigest seisukohast lähtunud ja kannavad laval tõiseid nägusid muigava pealtvaatajaskonna ees. Olgu pealegi neil see lõbu!

TÖSISEM lugu on küsimusega, kas suudavad palgad kaasa teha kõik sellased võnkumised

sed elukalliduse alal. Tõendatakse koguni, et see viib inflatsioonini. Et tõsta palka, on vaja rohkem rahamarke, nende väärtus alaneb kaupade suhtes jne. Ühe sõnaga: nõiarüng. Aga meil on näited — mitte välistamist, vaid ka Eestist. Näiteks a.-s. „Luther“ on töölis- tega sõlminud lepingu, et 5-punktilise elukal- liduse juures tõusevad ka palgad. Nii seot- take kaupade väärtuse liikumine teatava ostuvõime nivooaga. Oleks vajaline seda teha

kõikjal segaduste ärahoidmiseks. Liikuv in- deks palgalepingute juures — see oleks tõhu- saks rohuks. Öeldakse küll — aga kuidas seda teha muude kaupade suhtes? Meil on selleks küllalt kasutatud ja kasutatakse veelgi teisi meetodeid — näiteks maksetakse võile, peekonile, munadele jne. juure. Eks see ole ka omaette liikuv indeks, aga vaid põllumees- te kasuks. Kui juba on ühtlustamine, siis teostatagu seda igal alal.

Vastuseks Paul Vihalem'ale

Ilmar Rebane

Et lõpetada vaidlused „Kehtiva tööõiguse“ konsepti arvustuse puhul (Tööliskoja Tea- taja nr. 12—1939 ja 3—1940), olgu P. V. kir- jutuse olulisemate osade puhul märgitud veel järgmist:

1. Sisekorramääruste küsimus. P. V. võtab õigeks, et üksikakt ei saa üldakti täies ulatuses tühistada, kuid et teatavatel kor- dadel üksikakt võib teatavas osas üldakti sä- tteid tühistada, tehes erandi üldakti dispo- sitiivseile sättele. Ainult selles ulatuses on käesolev väide mõeldav, kuigi see ei ole päris täpne, sest kui üldakt evib dispositiiv- set loomust, siis vastupidine üksikakt ometi ei tühistata üldakti, kuna üldakt seesugusel juhul ei kehti ja rakendub vaid siis, kui üksikakti sätteid puuduvad. Kuid see väide ei ole asja- kohane, sest sisekorramäärus ei ole dispo- sitiivseks normistikuks, kuna tööl. töölep. sead- sus sõnaselgelt sätib (§ 42): „Käesoleva sead- use põhjal koostatud sisekorramäärused omavad sund jõu nii tööandja kui ka töö- liste kohta.“ On aga sisekorramäärused obli- gatoorseks, mitte dispositiivseks üldaktiks, siis ükski üksikakt ei saa selle sätteid tühis- tada. Iga akt, ka üldakt, kehtib seni, kuni ei ole saabunud kõrgemaastmelises aktis sätitud selle akti kehtivuse kaotamise tingimused. Seesugune kõrgemajooline akt võib ka ise madalamajoolise akti tühistada või selleks volitada samajoolise akti kui on see, mis tuleb tühistamisele. (Vt. Menkl, Allgemeines Ver- waltungsrecht, lk. 210 j.) Ei ole aga mõeldav madalamajoolise aktiga kõrgemajoolist tühis- tada. Selles mõttes normide kaadavus tuleneb delegatsioonisuhtest, s.t. õiguslikust volitusest normi muuta või tühistada. Delegatsioonita normi muuta või tühistada kehtib iga norm ajalisel piiramatult. Üldakti ajalise kehtivuse piiramiseks ei saa aga üksikakt kui madalama- jooline olla delegatsiooninormiks. Järelikult sise- korramäärus kui üldakt ei ole tühistatav töö- lepinguga kui üksikaktiga. Muidugi delegat- sioonisuhe ei haara ainult normi derogatsioo- ni, vaid ka normi sisustamise, konkretiseeri- mise, võimalusi. On aga töölepingu sisusta- jaks tööandja käskeldamisvõim ja sisekorra- määrused käskeldamisvõimu väljendiiks ning tööleping tugevamajooliseks sisekorramää- rustest, siis osutub paratamatuks tulemus P. V. argumentatsioonist, et üksikakt konkretiseerub üldaktiga, on selle delegatsiooninor- miks ka normi sisustamise mõttes.

Vastupidi P. V. arvamisele me ei pea P. V. sotsiaalpoliitilisi kaalutlusi veenvaiks. Töölepingu määramisest võtab osa vaid üksik tööline. Hoolimata juriidiliselt võttes kok- kuleppest tööleping on tegelikult tööandja diktaat. Sisekorramääruste puhul võib kaasa rääkida käitise kollektiiv, tegelikult see on sagedasti kokkuleppe produkt. Mispärast peaks siis tööleping osutama tööliselale alati soodsamaks?

2. Töölisvanemate küsimus. Töölisvanem on osis käitise organisatsioonis, ja seda nimelt töösuhte tõttu. Töösuhte puudumisel seisaks ta väljaspool käitise rakingut. Selle- pärast ei saa volitused kesta töösuhte puudu- misel. Ähvardaks töösuhe lõppeda enne vol- ituse tähtaega, siis kas 1) peab töösuhe pik- enema automaatselt eelmises kirjutuses lähemalt toodud kaalutlusil, või 2) peavad vol- itused lõppema. See on aga põhjendamatu. Kolmandat võimalust ei ole. Just viimast või- malust proponeerib P. V. P. V. sotsiaalpolii- tilised kaalutlused sealjuures ei ole veenvad. Mitte palgasaamine, raamatute vaatamine ja seletuste nõudmine ei ole töölisvanemale olu- lisim, vaid võimaluse kaudu kuuluda käitise organisatsiooni seespoole anda selle ühele osalisele — tööliskonnale — õiguslik korral- dus. Väljaspool käitise organisatsiooni töölis- vanem oleks vaid tööandja poolt ülalpeetav ametnik, kelle tegelik ülesannete täitmine oleks oluliselt raskendatud, kuna on piiratud kokkupuude töölistega. Kogemused näitavad pealegi, et tööandjad meeldi kasutada kõi- lki võimalusi töölisvanemast vabanemiseks. Me ei arva, et sellest suurt häda oleks, kui tööandja peab tööl pidama töolist, kelle ta mitte-töölisvanemana, vallandanuks.

3. Tööaja küsimus. Kui tööline töötab tööst. käit. tööaja sead. alluvas käitises, siis arvatakse ta maksimaaltööaja hulka ka töö- aeg sama käitise töil, mis ei allu iseenesest seadusele, nt. tänklisevabriku tööline, kes töö- tab ka põllul. Analoogiline on kõnesolev Riigikohtu otsus.

4. Töötilide lahendamine. Veendumuse järgi olla kohustatud tähendab õigupoolest olla õigustatud midagi tegema, see aga kuu- lub suvasse. Võib ju väita, et siiski ollakse kohustatud, kuid sel juhul kaob sisuliselt vahe õigustuse ja kohustuse vahel ja kogu väitlus libiseks skolasitikasse.

5. Palgeline puhkus. Täiendavalt olgu tä-

hendatud, et P. V. arvamine, nagu palgalist puhkust asendavad pühadetasud tuleb maksja hiljemalt 1. oktoobriks, mitte aga hiljemalt järgneval palgamaksu päeval, on otseses vast-

olus tööstustöölise palgalise puhkeaja andmise määruse § 4 lg. 2-ga („Lisatasu maksamine pühade eest peab sündima hiljemalt neile pühadele järgneval palgamaksmisel.“).

Üürihindade normeerimisest Tallinnas

Tallinna linnavolikogu poolt vastuvõetud ja sotsiaalministri poolt kinnitatud Tallinna linna väikekorterite üürihindade ja nende rakendamise määrus (RT 1940, 26, 202) näeb ette alused väikekorterite üürihindade normeerimiseks Tallinnas. Väikekorterite üürihindade korraldamise ajutist seadust, millele käesolev määrus rajaneb, oleme käesolevas ajakirjas juba varem käsitlenud. Alamal tahame anda ülevaate määruse põhimõttest ja üürihindade normeerimiseks vajalisest menetlusest. Küsimusega lähemalt tutvumiseks tuleks aga asjast huvitatul pöörduda määruse ja seaduse teksti poole.

Määruse järgi on korterite üürihinna arvestamise aluseks keskmise väärtusega korteri põrandapinna ühe ruutmeetri üüri norm. Selleks on 65 senti. Määrus annab üksikasjalise keskmise väärtusega korteri mõiste, kusjuures üürihinna kindlaksmääramisel korteri kohta, mis ei vasta keskmise väärtusega korteri tunnusele, võetakse arvesse kõrvalekalduused, mis mõjuvad korterihinna kõrgenemisele või alanemisele sellekohase tabeli alusel (nn. pluss- ja miinuspunktid). Määruse järgi ei tule aga üürihinnad korraldamisele Kopli poolsaarel, Paljassaarel ja Balti Puuvilla rajoonis, kuid juhul, kui väikekorterite kasutamise väärtust muudetakse nimetatud rajoones ümberehituse teel, võib linnavalitsus projekti kinnitamisel otsustada, et ümberehitatud väikekorterite kohta määrus tuleb kohaldamisele.

Menetlus üürihindade korraldamise alal on järgmine:

Väikekorterite pidaja, kes taotleb korteriüüri normeerimist, esitab üürileandjale kirjalikult allkirja vastu või tähtkirjana sellekohase nõude. Juhul aga, kui üürileandja ei elune samal krundil, kus asub väikekorter, ja puudub koha peal võimalus esitada üürileandjale üürihinna alandamise nõuet, võib nõude esitada majahoidjale või isikule, kes võtab üüri raha. Kui üürileandja ja väikekorteripidaja ei jõua kokkuleppele üürihinnas seitsme päeva jooksul, arvates nõude andmisest, on väikekorterite pidaja õigustatud nõudma üüri normeerimist linnavalitsuse kaudu. Normeeritud üür hakkabki kehtima avalduse esitamise päevast tagasiulatuvalt. Korteripida-

ja poolt linnavalitsusele esitatav avaldus (soovitav on tarvitada trükitud plankette) peab sisaldama: a) korteripidaja nime ja perekonnanime, b) korteri asukoha (tänav, maja ja korteri nr.); c) üürileandja nime, perekonnanime ja asukoha; d) avalduse esitamise põhjenduse; e) korteriüüri suuruse kuus; f) lisade nimetuse ja g) korteripidaja allkirja. Avaldus tuleb tempelmaksustada Kr. 1.20 ja iga lisa 20 senti väärtuses. Linnavalitsus teatab avaldusest üürileandjale ja kui viimase poolt ei järgne 7 päeva jooksul, arvates teadaande kättesaamisest, avaldust kokkuleppe saavutamise kohta korteripidajaga, asub linnavalitsus üürihinna kindlaksmääramisele. On aga kokkuleppe saavutatud, lõpetab linnavalitsus menetluse, kui üürileandja esitab 7-päevase tähtajal korteripidaja sellekohase allkirjaga teadaande.

Linnavalitsus vastavate ametnike kaudu arvutab koha peal korteri üürihinna, arvestades kõrvalekalduusi keskmise väärtusega korterist, mis mõjuvad üürihinna kõrgenemisele või alanemisele. Ülevaatest teatatakse korteripidajale ja üürileandjale 3 päeva ette, nende puudumine aga ei takista ülevaate teostamist. Ülevaate kohta koostatakse akt, millele eeltähendatud isikud kirjutavad alla. Eriarvamised kantakse akti.

Ülevaate akti ja esitatud tõendite alusel linnavalitsus määrab üürihinna ja selle kehtimata hakkamise tähtaja (selleks on korteripidaja avalduse esitamise aeg linnavalitsusele), määrates oma otsuses, kes kannab korteri ülevaate ja muud menetlusega tekitatud kulud. Ülevaate palujalt nõutakse nende kulude kindlustuseks ette summa, mis on küllaldane linnavalitsuse kulude katteks. Linnavalitsuse otsusest saadetakse ärakiri üürileandjale ja korteripidajale. Kui ülevaate kulud polnud varem tasutud, tuleb need tasuda kahe nädala jooksul, arvates linnavalitsuse otsuse kättesaamise päevast.

Kui tekib olulisi muutusi korteri väärtuses kõrgenemise või alanemise suunas, siis muutub vastavalt ka korteri üürihind. Üürihinna muutmist sel korral tuleb taotleda harilikus korras.

I. R.

Ülevaade käitiste olukorrast

Tööliskoja valijalt saabunud aruanded tööturu olukorrast, mis haaravad andmeid detsembrist veebruarini, annavad ülevaate käitiste ja töölise olukorrast aastavahetusel. Alljärgnevas saame ülevaate tuua ainult osa käitiste kohta, kuna kõik aruanded ei ole veel kotta saabunud.

Tallinnas.

A.-s. A. M. Lutheris töötab 1406 töölise keskmine palgaga: mehed 48,1 ja naised 31,1 snt. tunnis. Palku on töölikonna nõudel 6% tõstetud.

A.-s. Massoproduktis on töölisi 60,

keskmise palgaga 50 snt. tunnis. Tööd on rohkesti.

K. Simoni saeveskis on töölisi 25, palgaga: lihttöölised-mehed 27—30 ja -naised 20 s. ning oskustöölised-mehed 28—35 snt. tund. Tööd on väga vähe.

A.-s. Kopli kinnisvarad: töölisi 69, palgaga 20—45 snt. tunnis.

A.-s. Balti Puuvillas on töölisi 1246, keskmise palgaga: mehed 27,5 ja naised 23 s. tunnis. 118 töölisel on ajutiselt vallandatud. Palku on kokkuleppel tõstetud 2,5 snt. tunnis.

Tallinna Kudumise Ühisuses on töölisi 27, keskmise palgaga: 2.80 kr. päevas. Kangrute palku on 5% tõstetud. Pealeselle maksetakse töölistele 5 kr. elukalliduse lisa ja 5 kr. lasteabiraha.

„Ilka“ sukatööstuses on töölisi 35, keskmise palgaga: mehed 70 snt. ja naised 35 snt. tunnis. Naiste palku on 2 snt. tunnis tõstetud.

A. Abrami tekstiiltööstuses on töölisi praegu 33, palgaga: mehed 60 ja naised 20—40 snt. tund.

H. ja P. Toferi värvimistööstuses töötab 39 töölisel. Palgad on korraldatud kollektiivlepinguga. Praegused palgad: mehed-oskustöölised 3.60 kr., -lihttöölised 2.80 kr.; naised-oskustöölised 2.50 kr., -lihttöölised 1.92 kr. päevas.

A.-s. Siegeli metallikätises on töölisi 106, palgaga: mehed-oskustöölised 40—60 s. ja -lihttöölised 30—47 s. tunnis.

Kerson ja Ko. kunstsarvetehases on töölisi 190. Käitis töötab kaseini puudusel 4 p. nädalas. Palgad: meestel 35—50, naistel 25—35 senti tunnis.

A.-s. Estoliit'is töötab 38 töölisel, keskmise palgaga: mehed 35,1 ja naised 20,7 snt. tunnis. Palku on 1 s. võrra tunnis tõstetud. Töölised on 80% organiseerunud.

E. Destillaadis on töölisi 52, palgaga: mehed 27—42, naised 17—20 snt. tunnis. Palmakamine on väga korratu — töölised on 2—3 palka saamata.

A.-s. Roterannis on töölisi 171, palgaga: lihttöölised-mehed 2.65—3 kr. ja -naised 1.90 krooni päevas; oskustöölised-mehed 3.20—4.90 kr. päevas. Palku on aasta algul 5—8% tõstetud. 5 töölisel on vallandatud.

A.-s. Ginovker ja Ko. on töölisi 176, keskmise palgaga: mehed 2.75 ja naised 1.50 kr. päevas. 7 töölisel on vallandatud. 50% töölised on kutseühingusse organiseeritud. 6-p. töönael kestab pühadeni.

A.-s. A. Brandmannis on töölisi 143, keskmise palgaga: mehed 3.68 kr. ja naised 1.91 kr. päevas. Üksikutel töölised on palku 10% tõstetud. 35% töölised on organiseerunud.

Riigi Trükikojas on töölisi 189, palgaga: mehed kr. 68—130 ja naised kr. 60—100 kuus. $\frac{1}{3}$ töölised on organiseerunud, oskustöölised 70%. Käitise 1939. a. puhaskasu oli 293.705,75 kr.

T. E. K.-Ü. „Päevalehes“ on töölisi 199. Töölise palku on 76 töölisel 5% tõstetud. Palgad: meestel keskmiselt 25.21 kr., naistel 14.25 kr. nädalas. 199 töölisest on 138 kutseühingu liikmed.

A.-s. „Ühiselu“ trükikojas on töölisi 94, keskmise palgaga: mehed 3.60 ja naised 2.64 kr. päevas, 60% töölised on organiseerunud.

Tallinna elektriijaamas on töölisi 312. Palgad: meestel 32—46 s. ja naistel 27 s. tunnis. 32 töölisel on vallandatud.

A.-s. V-d Kimbergi metallitehases on töölisi 99, palgaga: mehed 40—60 ja naised 37 snt. keskmiselt tunnis. Tööolud on rahuldavad.

Veeteede Talituse tuletornide töökojas töötab 25 töölisel. Keskmised palgad: lihttöölisel kr. 2.94 ja oskustöölisel kr. 4.18 päevas. 90% töölised on organiseeritud.

„Keila“ riidevabrikus Tallinnas on töölisi 195. Töölise keskmised palgad: lihttöölisel — meestel 41, naistel 27; oskustöölisel — meestel 65, naistel 53 snt. tund. Värvikoda ja apret-osakond töötavad 5 päeva nädalas, kusjuures maksetakse 6 p. tasu. Teistele töölistele maksetakse 3 snt. lisatasu tunnis.

Linna Eh.-osak. käitistes töötab 939 töölisel, palgaga: mehed 26—51 snt.; naised 21—26 snt. tunnis.

„Lihaeksport'is“ on töölisi 419. Palgad: meestel 70—100 kr. ja naistel 45—55 kr. kuus. Osal töölisel on palku 2—10% tõstetud. 25 töölisel on vallandatud.

Väljaspool Tallinna.

Sindis on töölisi 618. Kaleviosakond töötab 4-p. töönaelaga, puuvillaosakond osaliselt 3 p. nädalas. Keskmised palgad: meestel 33,8, naistel 29,6 snt. tunnis. Organiseeritud on 50% töölised. Käitises on praegu töötüli pooleli.

Narva Kalevis on töölisi 617. Palgad on: meestel keskmiselt 2.97 kr. ja naistel 2.45 kr. päevas. Palku on alates 16. veebr. 1940. a. 2,5 snt. tunnis tõstetud.

A.-s. Linaproduktis, Mõisakülas, on töölisi 112, palgaga: mehed 32—40 s. ja naised 17—19 s. tunnis. Palku on 1 s. võrra tunnis tõstetud.

Pärnu linatööstuse värvimisosakonnas töötab 51 töölisel, palgaga: mehed 32—42 snt. ja naised 22—28 snt. tunnis. Palku on 2 snt. tunnis tõstetud.

E. Strandelli võrguvabrikus on töölisi 44, keskmise palgaga: mehed 2.40 kr. ja naised 1.60 kr. päevas. Käitist ähvardab toormaterjali puudusel tööpuudus.

Ubjä kaevanduses on töölisi 211, palgaga: mehed-lihttöölised 2 kr., -oskustöölised 4.90 kr. päevas; naised 1.60—2.40 kr. päevas.

Port-Kunda tsemendivabrik töötab täie koormatusega. Töölisi on 482, palgaga: mehed 26—55 ja naised 21—30 snt. tunnis.

Ellamaa turbatööstuses on töölisi 178, palgaga: mehed 2.08—4.00 ja naised 2.50 kr. päevas. Palku on töötülide lahendamise komisjonis tõstetud 3 snt. tunnis.

Tootsi briketitööstus töötab täie koormatusega. Töölisi on 247, palgaga: mehed 27—50 snt. ja naised 21 snt. tunnis. Palku on 3 snt. tunnis ja kuupalalistele 5 kr. tõstetud.

Uuila turbatööstuses on töölisi 119, palgaga: mehed 3.41—5.26 kr. ja naised 1.47—

1.84 kr. päevas. Palku on 2—5,5 snt. tunnis tõstetud.

Lehtse turbatööstuses on praegu töölisi 54, palgaga: mehed 33—43 snt. ja naised 21 snt. tunnis. Palku on töötülide lahendamise komisjonis 3 snt. tunnis tõstetud.

A.-s. Koili paberivabrikus on töölisi 262, palgaga: mehed 34—66 snt., naised 25—30 snt. tunnis. Palku on 2—3 snt. tunnis tõstetud. Käitise toodangust läheb 50% ladusse. 30% töölistest on organiseerunud.

Ja an Ratniku metallikäitises töötab 42 töolist. Käitis töötab 7 tundi päevas. Palgad: meestel keskmiselt 36,4 snt. tunnis. Palku on tõstetud 2—5 snt. tunnis.

O.-ü. Rool, Tartus, on töölisi 70, palgaga: 20—35 snt. tunnis.

Viljandi Mehaanika töökodades on töölisi 34, palgaga: mehed 20—38 snt. tunnis. Tööliste le palgamaksimine väga korratu.

J. Kollisti nahavabrikus, Pärnus, on töölisi 32, palgaga: mehed keskmiselt 2.58 kr. ja naised 1.59 kr. päevas. Tööliste maksetakse 10 kr. kuus elukalliduse lisa.

Baltinahavabrikus, Pärnus, on töölisi 58, palgaga: mehed 27,5—38,5 ja naised 18,5—25,5 snt. tunnis. Tööliste maksetakse 5 kr. kuus elukalliduse lisa.

Riigi viinategahases, Tartus, töötab 43 töolist, palgaga: mehed 2.60—2.80 kr. ja naised 1.65—2.30 kr. päevas. Käitises on tööd vähe.

O.-ü. „Alko“, Viljandis, on 30 töolist, palgaga: mehed 25—30 ja naised 16—20 snt. tunnis. Palku on 1—2 snt. tunnis tõstetud.

Livonia, Tartus, on töölisi 30, palgaga: mehed 24—35 ja naised 17—23 snt. tunnis. 4 töolist on vallandatud.

A Le Coq'is, Tartus, on töölisi 96, palgaga: mehed 2.86—3.40 kr. ja naised 2 kr. päevas. 35% töölistest on organiseerunud.

Mareti trükiokojas, Tartus, on töölisi 27, palgaga: mehed 2.40—4.00 kr. ja naised 2—4 kr. päevas. Töötülide lah. komisjonis tõsteti palku 2—3 kr. nädalas.

A.-s. E. M. T. Tartu lauategahases on töölisi 173, palgaga: mehed 33—48 snt. ja naised 22 snt. tund. Palku on 2 snt. tunnis tõstetud.

Pärnu elektriijaamas on töölisi 37, keskmiselt palgaga: mehed 40 ja naised 20 senti tund.

Hiiu-Kärdla kalevivabrikus on töölisi praegu 283. Aprillis on oodata toorvilla puuduse tõttu vallandamisi. Vabrik töötab praegu 4 p. nädalas. Keskmised palgad: oskustöölistel — meestel 32,26; naistel 22,45; lihttöölistel — meestel 24,91; naistel 17,47 snt. tunnis.

J. Tähe & Ko tekstiilivabrikus, Keilas, on töölisi 34, palgad: mehed 25—45, naised 17—30 snt. tunnis. Oskustööliste palku on jaanuaris 2 snt. tunnis tõstetud.

„Estonia“ villavabrikus töötab 86 töolist, keskmise palgaga: oskustöölisel — mehed 47, naised 35; lihttöölisel — mehed 26, naised 20 snt. tunnis. 80% töölistel on palku tõstetud.

„Tav'i“ alumiiniumivabrikus töötab 66 töolist, keskmise palgaga: mehed 33,7 ja naised 19,5 snt. tunnis.

Türi paberivabrikus töötab 247 töolist, palgaga: lihttöölisel — mehed 28, naised 26; oskustöölisel — mehed 34—45 ja naised 27—30 snt. tunnis. Palku on töötülide lahendamise komisjonis 3 snt. tunnis tõstetud.

Viljandi tulitikuvabrikus töötab 86 töolist, keskmise palgaga: lihttöölisel — mehed 42 snt. ja oskustöölisel-mehed 53 snt. tunnis. Käitis töötab 4 päeva nädalas, kusjuures maksetakse igale mehele kr. 2.96 ja igale naisele kr. 1.60 nädalas lisatasu.

Võhma eksporttapamajas on töölisi 110, keskmise palgaga: naised 25 snt. tunnis ja mehed 70—75 kr. kuus.

Tartu linna ehitustöölised on töölisi 186. Palgad: meestel 27—35 ja naistel 22 snt. tunnis.

Tartu linna elektriijaamas on töölisi 53, palgaga: lihttöölisel-mehed 25—32,5, oskustöölisel-mehed 32,5—42,5 snt. tunnis. 50% töölistest on organiseerunud.

Kohtla-Järve põlevkivitööstuses töötas 1. III 1940. a. 2349 töolist. Keskmised palgad: lihttöölisel — mehed kr. 2.66, naised — kr. 2.22; oskustöölisel — mehed kr. 3.53, kaevurid kr. 5.10—5.35 päevas.

Viivikonna kaevanduses on palgad keskmiselt kaevuril 57,6 snt. tunnis, oskustöölisil 30—60 snt. tunnis.

„Kütte-Jõu“ kaevanduses töötab 258 töolist, palgaga: lihttöölisel keskmiselt 2,45 ja oskustöölisel kr. 4,80 päevas. Palku on kokkuleppel tõstetud ca 5%.

Ülevaade Tööliskoja tegevusest

Rasedate naiste vallandamine.

Mitmes käitises on ette tulnud juhtumeid, kus töölt on vallandatud rasedaid naisi. Säärased juhtumid on tekitanud töölistkonnas pahameelt ja rohkeid nurinaid, mispärast paljude käitiste tööliskoogud on palunud Tööliskoda astuda riigivõimu ees samme, et tööandjatele keeldaks rasedate naiste vallandamine.

Tööliskoda esitas vastava märgukirja sotsiaalministrile, toetudes muuseas ka ministri seletusele Riigivolikogus, et rasedate naiste

vallandamine on ülekohtune. Uues haiguskindlustuse seaduse kavas ongi ette nähtud rasedate naiste vallandamise keeld. Kuid kahjuks on teadmata, millal ja mis kujul pääseb see seadus kehtivusele. Seni on aga tööandjail vabad käed. Riigivõimul peaks aga olema küllalt vahendeid, et sundida tööandjaid inimlikumale tegevisele ka siis, kui vastav seaduse paragraaf puudub.

Elatismaksumuse indeksi küsimusi.

Vt. käesolevas numbris artikkel „Indeksi telgitaguseid“.

Kodutöölise seadus.

Tööliskojale on saadetud seisukoha avaldamiseks kodutöölise seaduse eelkava. Nimeetatud seadusega tahetakse kehtima panna ka kodutöölise suhtes osa tööliste töölepingu seaduse eeskirju, nagu palgaraamatu andmine, viivitusprotsentide maksmine jne. Edasi tahetakse seadusega korraldada mõningaid kodutöölise töötingimusi, ka on ette nähtud minimaaltöötasude kindlaksmääramiseks vastav komisjon ja kodutöölised allutatakse edaspidi selle eelkava järgi tööinspektsiooni järelevalvele.

Tööliskoda asus seisukohale, et kodutöölise seadus on tarviline, tehes ühtlasi hulga parandusettepanekuid seaduse eelkavas. Nii nõudis Tööliskoda, et kodutööliseks loetaks isikud, kes, pidamata ise käitist ja väljaspool tööandja käitist tööandja ülesandel ja arvel töötlevad ja valmistavad sellele saadusi ning tooteid, olgugi hankevõtja kaudu. Mainitud määratelu haarab ka kodutöölise perekonnaliikmeid iseseisvate kodutöölisena. Eelkava redaktsiooni kohaselt jääksid kodutöölise perekonnaliikmed, kui nad koos kodutöölisega kodutööd teevad, seaduse eeskirjade alt välja. Edasi nõudis koda minimaaltöötasude kindlaksmääramise võimaluse laiendamist ja minimaaltöötasudest kinnipidamise sunduslikuks tegemist sanktsiooni ähvardusel mitte ainult tööandjale, vaid ka kodutöölisile. Vastasel korral võivad määrusega kehtimapanud minimaaltöötasud jääda paberlikuks. Kodutöölise kohta peaksid kehtima ka teiste töökaitse seaduste eeskirjad, millede kohaldamine kodutöölisile on võimalik. Seaduse täitmise järelevalve peaks peale politsei ja tööinspektsiooni kuuluma ka omavalitsustele, sest tööinspektsioon on niigi tööga üle koormatud ja politseilt on vaevalt loota kodutöölise suhtes tõhusat järelevalvet.

Tööliskonna asutuste tegevuse takistamine.

Viimaseil aastail on käitised väga rohkel arvul tööliskonna asutusi ellu kutsutud. Praegu on töölisvanemate seaduse rakendamine lõpule viimata ainult väiksemis käitises, kuna suurkäitises igal pool on seadus rakendatud. Ainsaks erandiks sel alal on Eestimaa Õlikonsortsiumi Sillamäe õlivabrik, kus tööliskonna asutused puudusid viimase ajani ja kus praegu nende tegevus on takistatud tööandja poolt. Nimelt osutus valdade piiride muutmisega E. Õlikonsortsiumi Viivikonna kaevandus ühe administratiivüksuse piires olevaks Sillamäe õlivabrikuga, seega töölisvanemate seaduse vastuvaidlematu mõtte järgi loetakse kaevandus ja õlivabrik ühe käitise osadeks, nagu see on ka teistes põlevkivitööstustes. Kuna Viivikonna kaevanduses tegutsesid juba varem tööliskonna asutused, laieneb nende tegevus praegu ka Sillamäe õlivabrikule. Tööinspektsioon tegi vastava korralduse ka tööandjale, kuid käitise juhatus esitas tööinspektsiooni otsuse vastu administratiivkaebuse ja on nõus tunnustama tööliskodukogu kompetentsi ja võimaldama

üldkogu kokkukutsumist ainult pärast Riigikohtu sellekohast otsust.

Selle ebanormaalse olukorra kõrvaldamiseks Sillamäe õlivabrikus esitas Tööliskoda märgukirjad sotsiaal- ja majandusministrile, juhtides tähelepanu sellele, et Riigikohus teeb oma otsuse arvatavasti alles sügisel, juulikuus kustuvad aga Viivikonna tööliskodukogu volitused, seega tööandja loodab, et ka protsessi kaotuse korral katkeb tema käitises tööliskonna asutuste tegevus täieliselt.

Kaebus on esitatud ilmselt aja võitmiseks, kuna töölisvanemate seaduse eeskiri on küllaldaselt selge ja tööinspektsiooni seisukoht ei saa olla vaieldav. Tööandja teguviis näitab igal juhul vaenulisust tööliskonna asutuste suhtes, kuna kõik need protsessimised ja takistamised oleksid võinud ära jääda.

Oli ülimal määral võõrastav, et üks ettevõtte ei taha alistuda korrale, mis on kehtiv sama tööstusharu kõikides teistes käitistes ja millele kõik teised sama tööstusharu tööandjad suhtuvad täie loolausesega.

Tallinnas on ette tulnud juhtumeid, et tööinspektsioon on keeldunud käitise üldkoosolekuid töölisvanemate valimiste korraldamiseks kokku kutsumast väljaspool käitise ruume, näit. kutseühingus, Tööliskojas jne., toetudes ministeeriumist saadud korraldustele. Kuna aga tihti tööandjate surve tõttu säärased valimiskoosolekud käitise ruumes ebaõnnestuvad ja seaduslik alus keeluks pidada koosolekuid väljaspool käitise ruume puudub, nõudis Tööliskoda sotsiaalministrilt sääraste tööinspektsioonile antud korralduste tühistamist.

Üüri ja toiduainete hindade normeerimise küsimus kaevandustes.

1) Tööliskoda esitas märgukirja sotsiaalministrile, juhtides tähelepanu sellele, et üürihinnad tuleks võtta korraldamisele ka kaevanduste piirkonnas, kus need on samuti põhjendamatult kõrged. Põlevkivitööstuse kiire kasv jõudis kaugele ette tööliskorterite ehitamisest käitiste poolt, nii et suur osa töolistest on sunnitud elama eramajades, kus korteriolud on väga puudulikud. Majaomanikud kasutavad seepärast olukorda ja kruiivad üürihindu põhjendamatult kõrgele. Ei saa pidada loomulikuks, et köök-toa kuuüür ulatub 22 kroonini ja et üürid vahel tõusevad lühikese ajaga kuni 100%. Kuna palkade tõus jääb ka põlevkivitööstuses elukalliduse tõusust maha, on üürihindade korraldamise vajadus põlevkivitööstuste rajoonis tingimata vajaline.

2) Teise märgukirja esitas koda majandusministrile, nõudes, et sealiha ja searasva jaotimüügi hinnad, mis on normeeritud Tallinnas, Tartus, Narvas, Pärnus, Viljandis ja Petseris, tuleks normeerida ka põlevkivitööstuste rajoonis, sest seal on toiduainete hinnad veel tugevama tõusutendentsiga kui näit. Tallinnas. Nii kannatab ka põlevkivitööstuste tööliskond elukalliduse tõusu all. Kuigi on levinud arvamine, et põlevkivitöölise palgataase on suhteliselt kõrge, ei vasta see tõsi-

oludele; õlivabrikute tööliste palgad on üldiselt üsna madalad ning ei saa pidada kõrgeks ka kaevurite palku, kuna on tegemist vägagi ebatervisliku tööalaga. Seepärast on elukalliduse tõusu tõkestamine põlevkivirajoonis hädavajaline.

Tööliskoja esindajad peaministri jutul.

Märtsi lõpul käisid peaministri juures Tööliskoja esimees J. Kurvits ja nõunik A. Renning, esitades peaministrile koja üldkoosoleku poolt vastuvõetud resolutsioonid. Seoses sellega juhtisid Tööliskoja esindajad peaministri tähelepanu eriti tööliskonna seisukohtadele töösunduse kavade suhtes, mis-sugused kavad teravalt ohustavad tööliste õiguslikku ja majanduslikku seisukorda, mistõttu nende teostamine paratamatult tekitab sügavaid ühiskondlikke häireid. Peaminister tähendas, et need kavad ei ole veel olnud ametlikult arutusel. Arutati ka töötülide lahendamise seaduse muutmise küsimust, kus-juures Tööliskoja esindajad rõhutasid, et kutseühinguil on praegu oluliselt raskendatud kollektiivlepingute sõlmimine selles mõttes, et neil puudub töötüli alustamise õigus. Haiguskindlustuse seaduse puhul avaldasid Tööliskoja esindajad lootust, et tööliste omavalitsus haigekassades jääb kitsendamata selles ulatuses, nagu see oli kehtimas juba tsaari ajast. Haiguskindlustuse seaduse asjus solidariseerub Tööliskoda Haigekassade Liidu kongressi seisukohtadega. Peaminister kõneles väga tunnustavalt haigekassade senisest tegevusest. Vahetati mõtteid ka mitme teise küsimuse üle.

Vanade töövõtjate kaitse seaduse

§ 2 ettenähtud komisjoni koosolek määrade kindlaksmääramiseks, milledele vastavalt käitistes tuleb tööl pidada 50—65-aastasi töövõtjaid, peeti 6. aprillil s. a. Tööliskoda esindas koosolekul koja liige A. Saul. Määrade kindlaksmääramisel lähtus komisjon vanade töövõtjate arvust, mis oli tegelikult tööstuslikes käitistes 1939. a. juulikuus. Tööliste arv protsentuaalselt, kuipalju peab peetama tööl vanu töövõtjaid tööliste üldarvust, määrati kindlaks nende suur- ja kesktööstuslike käitiste kohta, kus töövõtjate üldarv on vähimalt 31. Sealjuures määrati protsendi määr erinevalt tööharude ja osalt käitiste rühmade järgi, samuti võeti erinev protsendimäär 50—

59-aastaste ja 60—65-aastaste töövõtjate suhtes. Komisjonis läks Tööliskoja esindajal korda mitmel puhul, eriti vanemate, s. o. 60—65-aastaste, töövõtjate töölpidamise protsendi määra suurendada. Kesktööstuslikes käitistes, kus tööliste arv ei ole mitte üle 30-ne, tehti tööandjale kohuseks tööl pidada 50—65-aastasi töövõtjaid iga kümne töövõtja kohta vähimalt üks.

Tööliskorterite ankeet.

Tööliste raskenev majanduslik olukord tõstab eriti esile tööliskorterite küsimuse. Kuna praegu on liikvel mitmesuguseid kavu korterite küsimuses, on kojale tekitanud raskusi nõudmistele esitamisel korterikriisi lahendamiseks ülevaate puudumine olemasolevate tööliskorterite kohta.

Selle puuduse kõrvaldamiseks saatis koda töölisvanematele ja -nõukogudele vastava ankeedi.

Suurem osa ankeetidest on juba kotta tagasi saabunud. Neid töölisvanemaid, kes veel ankeedile vastanud ei ole, palume seda kõige lähemal ajal teha.

8. üleriigiline töölisvanemate konverents.

8. üleriigiline töölisvanemate, kutseühingute esindajate ja koja valijameeste konverents peetakse 19. mail s. a. kell 10.00 Kaubandus-tööstuskoja ruumes, Tallinnas, järgmise päevakorraga:

1. Sotsiaalministri sõnavõtt.
2. Ülevaade Tööliskoja tegevusest — J. Kurvits.
3. Tööliste õigused, ostujõud ja töövõimalused — L. Metslang, V. Udam.
4. Läbirääkimised.

Provintsisist sõitjad saavad raudteel 17.—21. maini hinnaalandust 33%. Hinnaalanduse saamiseks tuleb lähtejaama kassast küsida konverentsi-pilet. Pilet tuleb lasta konverentsil tembeldata, vastasel korral see ei ole maksev.

Koja üldkoosolek

peetakse 18. mail s. a. kell 11.00 koja ruumes järgmise päevakorraga:

1. Koja 1939/40. a. tegevuse aruanne.
2. Koja 1939/40. a. rahaline aruanne ja varade seis.
3. Koja 1939/40. a. lisaelarve nr. 1.
4. Koosolekul algatatud küsimused.

Käitiste elu

Tallinnas

A.-s. Balti Puuvillast.

A.-s. Balti Puuvilla käitise tööliste üldkoosolek peeti 7. aprillil s. a. 314 töölise osavõtul. Töölisnõukogu tegevuse aruande esitas V. A. do. Aruande järgi võeti vastu järgmised otsused: 1) kuuel teljel töötamine hävitab töölisi nii kehaliselt kui ka hingeliselt, mille tõttu oleks vajaline kolmele teljele tagasi minna;

2) kõigi töölistega tuleb sõlmida tööleping määramata ajaks, mis tõstab tööliste enesetunnet, hoolt ja töötahet. On lubamatu, et päevatöölisi lastakse kell 6 tööle ja et neid lubatakse töötada ka lõunavaheajal, seega 9½ tundi, ilma ületunnitasuta jne.

H. Volter esitas ülevaate väikekorterite üüriseadusest.

Lisaks käitise tööliste üldkogu koosolekul ülestõstetud nõudmistele lubati dir. Suursööt'i

j. t. poolt tööliste sõlmida edaspidi töölepingud määramata ajaks, mis tõstaks tööliste enesetunnet, tõstaks-töötahet ja annaks nende kümnete aastate töötamise tasuna ühevärsuse tunde teistega.

Edasi on käitise töölistel suurimaks mureks elumaksumuse indeksi tõus, mis kuuldavasti on tõusnud juba ametlikel andmeil 131 punktini, samuti on töölistele saanud teatavaks nende ridade kirjutamise ajal, et töölinõukogu on kokkuleppe põhjal astunud vastavaid samme palgatõstmise suunas, tööliste arvamine on, et palgatõus peaks katma elukalliduse tõusu, mis on kaugelt suurem kui seda näitavad ametlikud andmed, ja käitise juhatuse kartus, et palkade tõus võiks tuua inflatsiooni, ei saa olla põhjendatud, kuna palkade tase suures enamuses räägib hoopis vastupidist.

Käitise töölistele on juhatus töölinõukogu kaudu annud lubaduse, et töölistele võimaldatakse puhkust juunikuu teisel poolel, mis koos puhkepäevadega kestaks 16 päeva, kuna üle kolme aasta töötajaid koha peal leidub enamuses.

A.-s. „Union“i kroomnahatööstuse

tööliste üldkogu koosolek toimus 5. aprillil s. a. käitise ruumes, Endla tän. 77. Koosolekut juhatas G. Uus ja protokollis E. Joa.

Päevakorras oli palkade küsimus ja instr. H. Isküll'i kõne uutest sotsiaalseadustest ja töölisvanema ülesannetest.

Palkade asjus võttis sõna töölisvanem V. Sõmer, kes teatas, et ta on esitanud käitise juhatusele palkade tõstmise nõude, kuid on saanud eitava vastuse. Samas ta luges ette käitise juhatuse kirja, milles teatati, et palku pole võimalik tõsta, ja soovitati töölistele elukalliduse pehmemendamiseks tarvitada aseaineid. (Ei tea, missuguseid? Toim.) Kirjas juhiti veel tähelepanu üüride normeerimise määrulesele, mis omakorda alandavat elukallidust. Koosolek leidis, et palkade tõstmine on tarviline, kuid küsimuses ei saadud teha otsust kvoorumil puudusel. Selle eest, et kvoorumit ei olnud, oli hoolitsenud käitise juhataja V. Kangro, kes pidas väljas valvet ja jälgis koosolekule jääjaid. Tema vägivaldse vastuseisu tõttu jäi sama koosolek 2. aprillil pidamata. Nimelt ei võimaldanud juhataja Töölistekoja esindajal koosolekule pääsu, olgugi et koosoleku päevakord oli poliitsis registreeritud. Tekkinud segaduse tõttu lükati koosolek edasi, kuid vahejuhtum mõjus siiski seevõrra hirmutavalt, et järgmine kord paljud pidasid targemaks koosolekule mitte jääda. Siht oli saavutatud. Töölistekoda on asunud asja selgitama.

Jalanõudetööstuse „Kondor“

tööliste üldkogu koosolek toimus 20. märtsil s. a. käitise ruumes, Narva mnt. 15.

Töölistekoja esindaja instr. H. Isküll kõneles uutest sotsiaalseadustest ja töösunduse küsimusest.

Töölisvanem J. Pruulmann käsitles palkade küsimust, kusjuures ta tegi teatavaks, et on esitanud kooskõlas teiste samalaadsete käitiste töölisvanematega tööandjale palkade tõstmise nõude, millele pole aga vastu tulnud. Koosolekule ilmus ka seletust andma käitise juhataja A. Lillers ise, kes teatas, et ta ei saavat üldiselt palku tõsta ega laasi ka ennast tööliste poolt „vastu seina suruda“, kuid on nõus oma äranägemise järgi maksma 2—5 senti tunnis elukalliduse lisa. Kuna koosolek mingit otsust ei teinud, siis jäigi nii.

A/S. Vennad Toferi

tekstiilkäitise tööliste üldkogu koosolekul, mis peeti „Töölisteatri“s, nõuti tööliste palkade tõstmist vastavalt elatusmaksumus tõusule, kuna elatusmaksumus on sõjakuudel umbes 19% tõusnud. Samuti peeti vajaliseks, et käitis rajaks oma töölistele puhkekodu, nagu rida Tallinna tekstiilkäitisi on juba teinud.

A/S. „Eesti Metsatööstuse“

Tallinna lauatehases valiti uuteks töölinõukogu liikmeteks M. Kurg, N. Vimson ja Vold. Lang. Seega on valitud vana töölinõukogu tagasi.

Töölisel esitasid käitise juhatusele 20-protsendilise palgatõstmise nõude, millele vastus oli nende ridade kirjutamisel veel selgumata.

„Salamander“i saapatööstuse

tööliste üldkoosolek peeti 20. aprillil s. a. 46 tööliste osavõtul.

Käitise omanik lubas koosolekul maksa elukalliduse lisatasuna töölistele, kes saavad palka alla 50 senti tunnis, 3 snt. tunnis, ja kes saavad rohkem kui 50 snt. tunnis, 2 snt. juure. Koosolek seda ettepanekut vastu ei võtnud, nõudes kuni 70 snt. saajaile 3 snt. tunnis juure.

Edasi käsitleti koosolekul käitise töökorraldusse puutuvaid küsimusi.

Koosolekut juhatas A. Tähhve, protokollis P. Uukkivi.

„Avase“ saapatööstuse

tööliste üldkoosolekul oli samuti arutusel palgaolude korraldamise küsimus. Ettepanek nõuda 20%-list töötasude tõstmist ja alustada töötüli lükati koosoleku poolt tagasi. Käitise omanik, kes viibis koosolekul, lubas palku tõsta 2 snt. tunnis.

Organiseerimise küsimusest kõneles koosolekul kutseühingu esimees R. Jõulu. Koosolek otsustas üksmeelselt astuda Tall. Naha-tööliste Kutseühingu liikmeks.

Töölisvanema kandidaatideks seati K. Lutsoja ja H. Must. Töölisvanemaks valiti hiljem K. Lutsoja.

Koosolekut juhatas A. Roog.

Linna käitistest.

Linna trammikäitise tööliste erikogude koosolekud peeti 28. märtsil s. a. Tallinna rahvamaja saalis.

Pärast töölisnõukogu seletusi koosolek võttis vastu otsuse, milles nõutakse palgakõrgendust: oskustööliste, kes on töötanud alla kahe aasta, 40 senti, üle kahe aasta töötanuile 45 senti ja üle 5 aasta töötanuile 50 snt. tunnis.

Tööliste, kellele senine töötasu on kõrgem nõutavatest alammääradest või nendega ühel tasemel, tõsta palka 5 senti tunnis;

lihttöölistel töökodades — meestele alamääraks 38 senti,

naistele 30 snt. ja liinitööliste 34 snt. tunnis.

Kui elumaksumus, võttes aluseks 1. apr. k. a., tõuseb üle 10 punkti, maksa tööliste elukalliduse lisatasu.

Kui tähendatud palgakõrgenduse küsimuses linnavalitsusega kokkulepet ei saavutata, alustada töötüli.

Töölisnõukogu aruande esitas E. Arusaare.

Võeti vastu otsus, et eelarve korras tööliste kultuurilise taseme tõstmiseks määratud summad antaks töölisnõukogu kasutusse õppereiside ja muude ürituste korraldamiseks.

Koosoleku poolt seati üles töölisnõukogu liikmete kandidaadid ja valiti kolmeliikmeline valimisi korraldav komisjon.

I erikogu koosolek, millesse kuuluvad liiklemisala töölised, peeti samas algusega kell 12 öösel.

Pärast töölisnõukogu seletusi palgakõrgenduse küsimuses võeti vastu otsus, milles nõutakse palkade alammääradeks: omnibusejuhtidele 55 senti, trammijuhtidele 45 senti, konduktoreile 35 senti ja vaguni väljasaatjaille 37 senti tunnis.

Kui linnavalitsusega tähendatud palgakõrgenduses kokkulepet ei saavutata, algatada töötüli.

Töölisnõukogu tegevuse aruandele järgnesid pikemat aega kestnud sõnavõtud, milles avaldati rahulolematust „väikeste ülemuste“, kontroörõide, käitumise suhtes.

Koosoleku poolt seati üles töölisnõukogu liikmete kandidaadid ja valiti kolmeliikmeline valimisi korraldav komisjon.

Töölisnõukogu liikmete esmakordsed valimised toimusid I erikogus 6. apr. Valimistel sai vajalise arvu hääli kaks kandidaati: E. Tülli ja M. Täna. Kuna teised ei saanud nõutavat arvu hääli, korraldatakse teiskordsed valimised 13. apr., kus täiendavalt tuleb valida veel üks nõukogu liige ja kolm kandidaati.

II erikogus 10. apr. toimunud töölisnõukogu liikmete valimised said nõutava arvu hääli E. Arusaare ja A. Venno, seega järelvalimistel tuleb valida ainult kaks kandidaati.

Ehitososakonna

käitiste tööliste üldkogu koosolek peeti 3. apr. k. a. Vana Pritsimaja saalis.

Töölisnõukogu tegevusest kõneles J. Puhkus, märkides, et nõukogu on paljudes küsimustes pöördunud linnavalitsuse poole, kuid ainult osa neist on leidnud rahuldamist.

Tööliskonna päevaküsimusist kõneles Tööliskoja peasekretär L. Metslang, peatudes

pikemalt praeguse olukorra ja selle parandamiseks vajalike abinõude juures.

Pärast läbirääkimisi võeti ühel häälel vastu otsus, milles nõutakse, et puhkeaja seaduse alla tuleb arvata kõik töölised, ja puhkeaja kestvuseks nõuti kaks nädalat.

Palgaküsimuses nõukogu liikme R. Valliste seletuste järele võetakse vastu otsus, milles nõutakse, arvestades elukalliduse tõusu m. a. juulist kuni praeguseni, kõigile tööliste palgakõrgendust 20%, kusjuures madalama palgalistele oleks tõusuprotsent suurem kui kõrgemalpalgalistele.

Tükitöö tasusid otsustati tõsta 20% võrra, kuutööliste maksa kr. 10.— kuus lisatasu.

Kui elukallidus tõuseb üle 5%, siis tuleb maksa elukalliduse lisatasu.

Nõrgajulistele töölistele tuleks võimaldada tööd läbi aasta, tõsta nende töötasu ja anda soodustusi, mida saavad teised töölised.

Sisekorra määrase muutmise küsimuses otsustati nõuda palgamaksmise ja söögivaheaja ümberkorraldamist.

Mitmesuguste küsimuste all võeti vastu mõningad soovivaldused. Töölisnõukogu poolt rõhutati vajadust, et kõik töölised astuksid Tall.-H. Omav. Töövõtjate Kutseühingu liikmeks.

13. veebruaril Tall.-Harju Omav. Töövõtjate Kutseühingu juhatus esitas linnavalitsusele üldise palgakõrgenduse ettepaneku, kuna samal päeval linna ettevõtete töölisnõukogude delegatsioon esitas ka omalt poolt perekonnaabiraha normide tõstmise nõude.

Pealeselle olid töölisnõukogud oma osakonna juhatajate linnanõunike kaudu esitanud mõningaid palgaolude parandamise nõudeid.

Need ettepanekud olid linnavalitsuses mitmel korral kaalumisel, kus vahepeal peeti linnanõuniku hra Udami kokkukutsel töölisnõukogude ja T.-H. Omav. Töövõtjate Kutseühingute esindajate nõupidamisi küsimuse lahendamiseks ja kokkuleppe aluste leidmiseks tööliste nõudmiste ja linnavalitsuse pakumiste vahel.

12. aprillil teatasid gaasi-veevärgi, elektri- jaama ja trammii töölisnõukogude ja Tall.-Harju Omav. Töövõtjate Kutseühingu esindajad, et nad nõustuvad kokkuleppeks linnavalitsuse poolt pakutava 5%-lise palgakõrgendusega, misjuures palgakõrgenduse mooduse ja alused avaldavad omalt poolt vastavate ettevõtete töölisnõukogud.

Peale tähendatud palgakõrgenduse andis linnavalitsus lubaduse töölistele maksetava perekonnaabiraha normide suurendamise ettepaneku esitamiseks linnavalikogule ja nõustus tööliste esindajate ettepanekuga, et kui elukallidus kolme kuu jooksul tõuseb Riigi Statistika Keskbüroo andmeil üle 5%, on töölised õigus alustada palkade kõrgendamise nõuet.

Tuleb tähendada, et see oli esimene kord, kus linnavalitsus astus läbirääkimistesse kokkuleppe saavutamiseks tööliste esindajatega, missuguseks esindajaks peale töölisnõukogude oli tunnustatud ka T.-H. Omav. Töövõtjate Kutseühing.

Elektrijaama töölise üldkogu koosolek peeti 11. aprillil jaama ruumides. Koosoleku juhatajaks valiti H. Margo. 313 töolisest võttis osa 218 töolist.

Palgakõrgenduse küsimust selgitasid töölisnõukogu liikmed G. Mölder ja K. Liigand, tehes teatavaks, et linnavalitsus on nõustunud töölise palku tõstma keskmiselt 5% võrra.

Pärast sõnavõtte otsustati, arvesse võttes elukalliduse tõusu, pöörduda linnavalitsuse poole, et kõigi töölise palku tõstetaks 5 senti tunnis.

Kui aga linnavalitsus kuidagi töölise üldkogu koosoleku otsusele vastu ei tule, siis anda töölisnõukogule volitus nõustuda linnavalitsuse poolt pakutava 5% palga tõstmisega, kusjuures töölise peab jääma õigus kolme kuu möödumisel, kui elukallidus on tõusnud 8 punkti Riigi Statistika Keskbüroo andmeil, alustada palgakõrgenduse nõuet.

Tartus

„Esticos“ töötüli.

„Estico“ kammivabriku töölise üldkoosolek peeti 5. apr. s. a. 126 töölise osavõtul.

Palgakõrgenduse otsustas koosolek nõuda 6—10 snt. tunnis juure ja palgaalamääraks meestele 30 snt. tund ja naistöölistele 20 snt. tund. Nende nõudmistele läbiviimiseks alustatakse töötüli.

Vabrikus on praegu tööd vähe ja lähemal ajal tuleb vallandamisele 50 töolist.

Tööliskonna päevaküsimustest kõneles A. Helde.

Võeti vastu resolutsioonid, milles nõuti töölise palkade korrigeerimist vastavalt elukalliduse tõusule, mõisteti hukka töösunduse sisseseadmise kavatsused, edasi nõuti veel elukalliduse tõusu pidurdamist ja korteriüüride normeerimist Tartus.

Nõunik ja töölised.

Käesoleva aasta veebruarikuul lõpus läbis- tas ajalehti teade, et Tartu linnavalitsus maksab lahkunud linnanõunikule J. R. o. o'le tagant- järele 3 kuu palga — 1.117 kr. 50 senti. Linnavalitsus põhjendas seda maksmist tra- ditsiooniga.

Asja kohta ei oleks midagi ütelda, kui samal ajal oleks linnavalitsusel jatkunud 1.117 kr. 50 sendist vähemat summat suure- male hulga töölisele. Nimelt käesoleva talve erilisel valju pakase tõttu seisid mõned päe- vad linna välised tööd. Esimesel, ägedaimal, pakaseperioodil leidis „Postimees“ võimaliku olevat teatada, et linnavalitsus katseb töö- lisile pakase tõttu töö seisakute eest maksa- kui palju, see oli alles kaalumisel. Jaanuaris teatati, et n. n. külmapäevade — s. o. töö- seisakute — eest maksetakse pool päeva- palka. Kuid seda ei maksetud. Mittemaks- mist põhjendati vajalise summa puudumisega. Töölised arvestasid välja, et kui linnavalit- sus oleks tasunud tööseisakute eest pool päeva- palka, oleks tal kokku tulnud maksa umbes 800 krooni. Seda summat linnavalitsusel ei olnud. Samal ajal aga oli linnavalitsusel tra- ditsiooni kohaselt ühele isikule tagantjärele

maksa 1.117 kr. 50 senti. Ent — välja mak- setud ühele isikule säärane summa — lõpuks ei unustatud ka töölisi. 7. märtsil s. a. mak- seti külmast tingitud tööseisakute eest neile töölisele, kel on lapsi, iga alaealise lapse pealt 30 senti. Need töölised aga, kel lapsi ei ole või kelle lapsed on täiskasvanud, ei saa- nud sentigi. Ja needki, kes said siis era- kordset lasteabiraha, pole seda saanud ei varem ega ka hiljem.

See asjaolu tekitas töölises kibedust, seda enam, et lahkunud nõunik R. o. o oli tuntud oma isevärki suhtumiselt töölisele.

Oli juhtumeid, kus härra nõunik peitis öösiti öövahtide tagant tsemendikotte. 1938. aasta sügisel lõpetas sama Roo enneaeegselt linnavalitsuse välistööd, lootes nii käitise nõu- kogust lahti saada, mis aga härra nõunikul ebaõnnestus. Sama nõunik Roo on Tartu tuletõrje brigaadi ülem. Brigaadiülemana ta avaldas 1939. a. suvel Tartu tuletõrje juu- beli puhul kaasaaitajaile tänu, erilist tä- nu aga kõigile viina- ja õllevabrikule nime- pidi. „Rahvaleht“ arvas erilise tänu põhju- seks olevat vägevad joogid. Ent tänuavaldam- ise silmapilgul läksid töölised tänaja juure palvega lubada linnatöölisele väljasõiduks linnaauto — on ju meie riigijuhid soovitanud käitiste valdajaile olla töölisele vastutulelik, korraldades neile meelelahutusi jne. — kuid kaks nädalat laskis linnanõunik Roo töölistel enda juures käia, kuni ta keeldus autot kasu- tada andmast, põhjendades seda töölise viina- joomisega. 1939/1940. a. talvel manitses hr. Roo töölisi mitte liialdatud nõudmistega esi- neda, kuna raske aeg kohustavat igaüht ping-utama, ja samal härra Rool ei olnud 1.117 kr. 50 senti saamine lisatasuna liialdatud saamine samal ajal, kui tööline takistatud tööpäeva eest sai ainult 30 senti oma lap- sele, naisele ja enesele aga mitte sentigi.

Oleks soovitav, et praegustel erakordsetel aegadel ei jatkataks traditsioone, mis võivad tekitada kibedust.

Ratsionaliseerimine.

Tartu linnavalitsuse töölisele on valu- lapseks linna kivipurustamismasin. Sel masi- nal töötas varemalt 12 meest, saades läbi- jahvatatud kuupmeetri kivide eest 1 kr. 60 s. Eespool nimetatud nõuniku Roo ame- tisse määramisega viis aastat tagasi pidas see oma kohuseks kivimasinal läbi viia ratsio- naliseerimise. „Ratsionaliseeriti“ 12 töölise asemel 8 töolist sama töö ära tegema, alanda- des hinda kuupmeetri eest 90 sendini. Kivid tuleb masinale üles kätutada — vastav seadel- dis puudub. Ennem oli käru juures kaks meest — üks tõmbas käru konksuga eest, teine lükkas tagant kõrgele laudu mööda üles või jälle niisama kõrgetele või kõrgematele jahvatatud kivi hunnikutele.

„Ratsionaliseerimise“ tulemus oli see, et mehed ei teeninud kõigest pingutusest hooli- mata normaalset tunnitasugi välja. Mitme- suguste meeskondadega töötades on lõpuks töötasu kõrgendatud 1 kr. 30 sendini kuup- meetrilt, kuid mehi on tööil ikka kaheksa. Kuna tavaliselt linna hooajatöid kogu aastaks

ei ole, siis leidub kivimasinale töölisi selle soodustuse hinnaga, et kogu aasta tööd leida. Igal aastal aga ei ole kogu aastaks tööd sealgi. Selle eest võetakse tööliselt viimse välja. Masin ise sunnib viimset välja panema. Ja kõigist pingutusist hoolimata tuleb tüki tööraha talvekuudel 7—8—10—12 senti päevas rohkem, suvel märksa enam. Ja et sedagi välja teenida, ratsionaliseeriti käesoleval aastal kivimasina tööd veelgi: ennem oli kahe tunni töötamise järele 15-minutiline paus, et anda aega teed lumest puhastada jne., nüüd aga see kaotati või arvatakse palgast maha. Raskete ratsionaliseeritud töötingimuste tõttu ei taheta kivimasinal töötada. Haigeksjäänud asendatakse liisu läbi.

Tartu linna ehitusosakonna

töölisnõukogu sellekohase palgakõrgenduse ettepaneku kohta on saabunud vastus osakonna juhatajalt, millest nähtub, et lihttööliste meeste ja naiste palkade alamäärased on tõstetud 3 senti tunnis, kuna teistes palganormides on tehtud muudatusi palganormide ülemäärade märkimisega või need on jäetud hoopis muutmata.

See vastus töölisi ei rahulda, sest elukallidus on tunduvalt tõusnud. Kaalutakse võimalusi edaspidiseks palgakõrgenduse aktsiooniks.

„Estonia“ villa- ja riidevabriku

töölised esitasid töölisvanema kaudu märtsikuus s. a. tööandjaile palganõude elukalliduse tõusu tõttu 10—22% (mitte 10—20%-ni, nagu arvatavasti eksikombel eelmisse numbriksse on sattunud).

Nagu juba eelmises „Tööliskoja Teataja“ numbris tähendatud, nurjus töölise üldkogu esimene koosolek, kus päevakorras oli töötüli algatamine. Kuna vahepeal palku tõsteti kõigil töölisel, välja arvatud mõned üksikud, kellele töötasusid oli tõstetud veidi enne ettepanekute tegemist, siis ei leitud enam tarviline olevat kavatsatud üldkogu teiskordset koosolekut pidada.

Töötasusid tõsteti, alates 16. märtsist s. a., ajatöödel 5—15%-ni ja tükitöödel 5—11%-ni. Pealeselle maksetakse lasteabiraha lastega tööliste Kr. 2.— igalt lapselt kuus.

Lõpuks olgu veel tähendatud, et kudemisosakonna meister on ühtlasi ka sama vabriku juhatase liige.

A. L.

Metallitööstusest „Tehnika“.

Tartu ehitus- ja metallitööstust „Tehnikat“ võis seni pidada ainukeseks suuremaks tööstuseks Tartus, kus puudus töölisvanem. Tööstuses töötab ligi 80 inimest. Töölisvanema puudumise põhjuseks oli vist see, et töölised ei tahtnud aru saada organiseerimise tähtsusest ja olid kõigi nende püüete vastu väga leigid. Kuid agaramate töölise algatusel muudeti olukorda. Tööliskoja Tartu esinduse algatusel 22. veebruaril kokkukutsutud käitise üldkogu koosolek peeti Tööliskoja esinduse ruumides, millest osa võttis 50 tööliste ümber ja kus refereeris O. Koplus käi-

tisvanema tähtsusest praeguses olukorras. Koosolekul võeti vastu soov ja esitati 5. jaoskonna töölisinspektorile ettepanek algatada käitisevanema valimised. Vallimised toimusid 16. ja 21. märtsil, kus valituks osutus Albert Kask ja abiks Eduard Kartau. Pärast kinnitamist inspektori poolt astus käitisevanem kohe samme vabriku tööliskonna palgaolude parandamiseks, mis andiski omavahelisel kokkuleppel küllalt rahuldavaid tagajärgi: õpilased said ainult 2 senti tunnis juure. Palgad tõusid tunnis 3—5 senti.

Suurem osa tööliskonnast oli palga juurepanemisega rahul ja otsustati palgatüli mitte alustada. Ka kraavitöölisel said 2 senti tunnis juure. Palga keskmine on 38,8 s. tunnis.

Viljandist

Töölisvanema valimisi Viljandis.

A/s. Leihbergi sae- ja jahutööstuses toimusid töölisvanema valimised 15. märtsil s. a., kus töölisvanemaks valiti Volde mar Meerits jahuveskist ja asetäitjaks August Kahu — hobusemees. Ehkki valimised olid esmakordsed, läks kõik õnnelikult ja valimised kinnitati 8. jsk. töölisinspektori poolt. Võõrastav ja isegi hukkamõistetav on asjaolu, et just valimise toimetel jäeti kohe ära ületunnitööd ja tööliste palk alanes seega 0,50—1,00 kr. võrra päevas — tööandja tahtis seega näidata, et see oleks kuidagi seoses töölisvanema valimisega, mis ka mõned töölised eksiteele viis. Osalt ei lubatud ületunde ka enam võimude poolt, sest neid on käitises mõnikord tehtud ka üle lubatud normi. Töölised on seega palgavõitluse lävel, sest kaotatud palk, mis ära jäi ületundide kaotamisega, tuleb tagasi võita sellega, et põhipalka vastavalt tõstetaks ja silmas peetaks ka elukalliduse tõusu. Kui seni töötati 10 tundi ja enamgi päevas, siis nüüd on töölised võitnud seevõrra, et nad on saavutanud 8-tunnilise tööpäeva, mida ka suurem osa töölisi soovis. Kui õnnestub sellele vastavalt ka palganõue, siis on võit saavutatud.

Praegu on aktsioon käimas ka kutseühingu ellukutsumiseks, mis koondaks enda ümber kõik Viljandis asuvad sae- ja jahutöölised ja nende aladega ühenduses olevad abitöölised. Selles asjas otsustati pöörduda Tööliskoja poole. Kutseühingu järele tuntakse puudust, sest ilma selleta on palku võimatu ülelinnaliselt ühtlustada, ja see on ka palgavõitluse edukuse mõttes tarviline.

Viljandi mehaanikatöökodades toimusid töölisvanema valimised 20. märtsil s. a., kus töölisvanemaks peagu ühel häälel valiti tagasi senine töölisvanem Aleksander Zernant, metallitööliline, ja ta asetäitjaks Leo Vellema, samuti metallitööliline (uus).

Viljandi sae- ja jahuveskite töölised organiseerumas.

Viljandis ja selle ümbruskonnas asuvate sae- ja jahuveskite töölised tahavad oma olukorra parandamiseks palgavõitluse alal alustada ühist aktsiooni. Selleks peeti asjaomaste

töölisanemate ja vabrikutöölise esindajate vahel ühine nõupidamine kutseühingu ellukutsumiseks ja see leiti vajaline olevat. Töölisanemad pöördusid kohaliku Tööliskoja esindaja poole, et see neile oleks abiks organiseerimistöödel, kes ka selleks Tööliskoja kaudu lubas vastavaid samme astuda.

Kaevandustes

Gold-Fieldsi

töölise üldkogu koosolek toimus 21. märtsil s. a. Koosolekut juhatas A. Aarelaid ja protokollis H. Ruup. Tööliskoja esindaja instr. H. Isküll kõneles päevaküsimusist.

Sõnavõttudes toodi ette palju puudusi, mis takistavad kaevurite tööd ja mõjuvad teenistusele vähendavalt. Nuriseti ka selle üle, et kokkuleppe kohaselt pidid kõik töölised saama 3 senti tunnis palka juure, kuid sellest kokkuleppest pole käitise juhatus kinni pidanud ja paljud on palgalisast ilma jäänud. Koosolek kohustas töölisnõukogu astuma samme, et puudused kõrvaldataks.

Rahulolematust avaldati Narva ühishaigekassa tegevuse suhtes, kusjuures tõsteti üles Narva ühishaigekassa alt lahkumise ja Rakvere ühishaigekassaga liitumise küsimus. Nõuti, et haigekassa volinikud annaksid aru oma tegevusest, kuid selgus, et volinikud ei olnud tarviliseks pidanud koosolekule ilmuda, kuigi töölisnõukogu poolt oli neid eriti palutud. Olukorra selgitamiseks valiti kolmeliikmeline komisjon, kuhu said H. Rump, A. Aarelaid ja A. Koolmann.

Edasi valiti töölisnõukogu valimisi korraldava komisjon koosseisus: A. Aarelaid, A. Vau ja H. Timuska. Töölisnõukogu liikmete kandidaadid otsustati üles seada hiljem kirjalikult. Töölisnõukogu tegevuse kontrollimiseks valiti revisjonikomisjon koosseisus: E. Viruvere, A. Rimmi ja L. Altmäe.

Koosolek Kunda-Ubjas.

30. märtsil s. a. peeti Kunda-Ubja kaevanduse töölise üldkogu koosolek, millest võttis osa 212 töölisest 138. Koosolek peeti Ubja raudteejaama ruumes. Koosoleku avas käitisevanem E. Edu Rappur. Koosoleku juhatajaks valiti A. Kava, protokollis Edg. Aru.

Käitisevanem E. Rappur kandis ette töölisnõukogu aruande möödunud tegevuse kohta. Nagu sellest selgus, on käitise nõukogu vastavalt töölise üldkogu koosoleku otsusele ajanud töötuli asja. Selle tulemusena saadi palka juure tükitöölisetele 5% ja päevatöölisetele 2—3 senti tunnis. See otsus oli kehtiv kuni 31. märtsini s. a., vastavalt Töötülide Lahendamise Komisjoni otsusele. Käitise usaldusosalisel seletasid, et palkade kõrgendamise tõttu on käitis sunnitud vallandama töölisi, mida ka tehti. 12—13 aastat töötanud töölised leidsid end olevat visatud tänavale. Mõistagi selle seletusega ja tegutsemisega taheti ässtitada töölisi töölisnõukogu vastu palkade kõrgendamise aktsioonis. Töölisnõukogu astus samme ja seetõttu võisid mõningad vallandatud töölised leida uuesti tööd samas kaevanduses. Olgu märgitud, et osa töölisi rikub ise 8-tunnist töö-

päeva, asudes varem tööle, mida ei arvestata palkade arvutamisel. Kuna palgaraamatusse märgitakse siiski 8-tunnine tööpäev, siis sellega suurendatakse töölise keskmist tunnitöönaastust, tõstes selle kunstlikult kõrgemale. Arvesse võttes elukalliduse pidevat tõusu on töölisnõukogu pöördunud uuesti käitise juhataja poole palkade kõrgendamise sooviavaldusega. Käitise juhatus keeldus seda tegemast, mispärast tuleb otsustada edaspidised sammud. Töölisnõukogu aruanne võeti vaidlusteta vastu.

Seejärel otsustati alustada töötuli palkade kõrgendamiseks. Nõuti tükitöölise teenistuse tõstmist 20% võrra, ajatöölisel 6 senti tunnis juure. Oma tööriistadega töötajale 8 senti tunnis juure. Samuti tuleb nõuda, et elukalliduse kõrgenemisel üle 5 punkti tõstetaks otsekohe ka tariifid sama tõusupunkti võrra. Tuleb tagada ka põhipalk. Töötuli algatamise otsus tehti üksmeelselt.

Tööliskojast Alfred Offenbach kõneles uutest sotsiaalseadustest, töömahust kui ka töösunduse kavatsusest. Kõne võeti vastu kiitusega.

Seejärel asuti töölisanemate kandidaatide ülesseadmisele ja seati üles järgmised kandidaadid: E. Rappur, E. Pikka, A. Kava, K. Kippar, Aavast, Pleksepp jt. Ülesseatud kandidaadid valiti ka valimis komisjoni liikmeiks.

Läbirääkimistel puudutati puuride kõlbmatust kui ka ooteruumide viletsat seisukorda ja asjatut tööootamist. Juhiti tähelepanu käimla viletsale seisukorrale ja nõuti töölisnõukogult sammude astumist puuduste kõrvaldamiseks.

Ubja põlevkivikaevanduses töötuli asjus jäi töölisnõukogu ja ettevõtte juhataja vahel kokkulepe saavutamata, ja asi läheb lahendamiseks töötuli lahendamise komisjoni. Ettevõtte oli nõus tõstma tükitöölise töötasu 6% ja ajatööl töötavate töölise töötasu kuni 2 senti tunnis. Nõukogu tuli vastu viimse võimaluseni, olles nõus leppima 7% ja 3-sendilise tunnivalga tõstmisega, kuid nende 1% ja ühe sendi asjus jäi kokkulepe saavutamata. Kuupalgal töötavatele töölisetele pandi nagu nõukogu kiuste, neid ei ole palju, 7—8 meest, kümne kr. palka juure.

Uued töölisnõukogu valimised olid 10. aprillil. Nõukogusse jäi 2 vana ja üks uus mees: Edu Rappur, Elmar Pikka ja Aleksander Kava. Asendajaiks valiti: Karl Kippar, Arnold Aavast ja Juljus Tambik.

Töö juures annab end tunda lõhkeaine puudus. Seda käiakse iga nädal paar korda teistest kaevandustest palumas. Ka liigivesi hakkab liiga tegema, mis liiatigi meie siinseis oludes end rängasti töölise tervisele tunda annab, sest tööline tööd lõpetades ei pääse kohe koju, vaid suurem osa ootab, olles läbimärjad, rongi. Rong sõidab 1 tunni ja siis tuleb veel nii mõnelgi 4—5 km jala käia. Mis Ubjas veel palju soovida jätavad, need on väljakäigukohad, olgu need maa all või jaama juures. Nii on meil siin palju asju. Töölise sealauda on töölised ise ehitanud vabriku materjalist

ja seda värvitakse vabriku kulul, kuid tööline, kes elab vabriku korteris, on oma pörranda värvimiseks värvi pidanud ostma j. m.

Tööline.

Sindist

Tööliste arv on 613. Tööväljavaated ei ole viimase aruande järgi otsustades, mille töölisnõukogu sai aprillikuu algul, sugugi head. Kaleviosakond on raskustes lõnga ja villa puudusel ja teatati, et kui 2—3 nädala jooksul mainitud tooraineid ei saa, siis vähendatavat kangrute arvu 20% võrra ja ülejäänud peavad edasi töötama ikka 4 päeva nädalas. Lõnga ja villa olevat ostetud kahe aasta tarviduse piires, kuid jääolud takistavat äratoomist. Puuvillaosakonnas on paremad väljavaated. Kui minigeid erilisi takistusi ei tekkivat, siis töötavat puuvillaosakond praeguse töökoormatusega edasi. Puuvillaosakonnas on ka juba mõni nädal toore puuvillriide, kõrvetus-, värvi- ja pleegitusjaoskonnas töötatud 3 päeva nädalas. Tööliste palgaraamatuis on sissekanded selleks, mis juba ligi 2 a. tagasi sisse kanti ja mida nüüd kasutatakse. Töölised kaebavad, et nende 3 päevaga tahetavat sageli terve töönädala tööd ära teha, sest surve on tugev ja kõik tööd olevat kiired. Siin ei saa ka imestada, sest üks kingitused ja lisakuupalgad erguta sündijaid! Nii ei ole sellane lühema töönädalaga töötamise sissekanne õiglane, kui selle abil tööpinget tõstetakse, mis isegi on juba üle 33% tõusnud. See ei ole lubatav vähimalt puuvillaosakonnas, kus tööks takistusi ei olevat. Säärane igavene sissekanne tuleks kaotada. Teiseks väärnähteks on asjaolu, et terve käitis töötab juba aastaid määratud ajalisel töö, mis kõigub 2—4 nädalani. Ka see peaks asendatama määramata aja töölepinguga.

Töötülis pooled kokkulepet ei saavutanud ja töötülide lahendamise komisjon tegi 27. märtsil 1940. a. sundotsuse. Otsus hakkab kehtima 1. aprillist k. a., ja nimelt ajast, mil eelmine sundotsus lõppes. Eelmise otsusega ei saadud palka juure, vaid see oli korteriüüride tõstmise ja sauna maksumistatase tasategemine. Uue sundotsuse järgi tõsteti ajatöölaliste tunnitasu 3 senti. Tükitööliste tasunorme suurendati 9%. Meestöölaliste palga alammäärad kindlustati 28 sendile ja naistööliste omad 26 sendile. Tükitööl peab olema tagatud põhipalk, mis ei ole madalam 28 sendist meestele ja 26 sendist naistele. Muud seni antud soodustused peavad jääma endiseks. Otsus kehtib 31. dets. 1940. a. Kui aga elukallidus tõuseb 5%, arvates veebruarikuust, siis on töölisil õigus alata töötüli, kuid mitte enne kui 1. juulist 1940. a. Töölisnõukogu esitas sotsiaalministrile protesti, põhjendades seda sellega, et elukallidus on ametlikel andmeil tõusnud 16,4% ja ka tööviljakus või tööpinge on tõusnud üle 30%. Üksi neil kaaluutusil oleks palk pidanud tõusma 46,4%, kuna komisjon tõstis seda ainult 9%. Protest jäeti tagajärjeta. Nii aidatakse

palku elukallidusele järele jõuda! Säärane tegevus kutsus Sindi tööliskonnas esile pahameeletormi.

Käitise dir. Vachmann sai hakkama õige omapärase teoga. Pearätikute pakkijate töö korraldati eelmise sundotsuse ajal ümber. Enne lõigati rätikud ainult lahti ja pakiti. Siis aga hakati rätikuid palistama. Palistamine anti välja kodutöölisile. Nüüd tehti pakkijaile uus hind ja õige madal. Töölised sellega ei teeninud päevapalka välja ja tõsteti tükitöö hinda. Anti välja väkijate tabel, mil oli peal sõna „Ajutine“. Ka oli see tööinspektori poolt kinnitamata. Nüüd direktor teatanud pakkijaile, et see hind olevat kõrge ja ta alandavat seda. Pakkijad hakanud oma õigusi kaitsma ja olukorda selgitama. Direktor aga ähvardanud jaoskonna sulgemisega ja tööliste vallandamisega. Nii ei tohiks naistöölisestega käituda. Siin ilmneb aga teine väärnähtus ja nimelt töötülide lahendamise komisjoni sundotsuse ignoreerimine. Juba eelmise sundotsuse ajal eksiti, kui uue korralduse katte all palku vähendati. Nüüd oli aga uus sundotsus maksev ja selle asemel, et vastavalt otsusele tükitööliste tasu 9% tõsta, hakati seda pearätikute pakkijail vähendada. Praegu on asi alles pooleli. Niisuguseil juhtumitel tuleks maksma panna karmid sanktsioonid, muidu ei täideta üldse mingit seadust ega otsust.

Tööliskoja kaastoimel korraldas Sindi töölisnõukogu Sindi Tekstiiltöölaliste Kutseühingu ruumis 31. märtsil, 7., 14. ja 21. aprillil loengud. Loenguist osavõtt oli õige elav. Loengute aineks olid tööliskonda puutuvad küsimused. Lektorid olid Tööliskoja poolt, ja nimelt A. Renning, V. Udam, L. Johanson ja O. Mander.

Veepuuduse oht mõõdus ja seepärast asuti Jõõpre turbatööstuse aurukatelde äraviimisele. Mainitud katlad andsid kogu talve jooksul kaleviosakonnale jõudu. Kuuldavasti alates 15. aprillist hakkab käitis jälle ühe vahetusega tööle, s. o. kalevi- ja puuvillaosakonnad algavad ühel ajal tööd, kuna seni teine osakond töötas teises vahetuses. Töölisnõukogu tegi käitise valitsusele ettepaneku alata suvekuudel tööd hommikul kell 6-st. Nüüd teatati nõukogule, et töö algab kell 6.30 kalevi- ja ka puuvillaosakonnas. Seega tööliste soovidele tuldi vastu poole tunni võrra.

Tööliskorterite ankeetlehte täites selgus, et kortereid, mis koosnevad köögist ja toast, on kõige rohkem, nimelt 233. Üksiktube ja köök-kortereid on 43. Kaks tuba ja köök-kortereid on ainult 5 ning põõningutube on 16. Seega käitise korterite arv, mis on töölisest kasutada, tõuseb 297-ni. Osa käitise kortereid on õige vanad, nimelt 1832. a. Siis on neid ehitatud veel 1880., 1906., 1911. ja 1913. a. Väljaspool käitise kortereid elab 283 töölis. Nendest 88 leibkonnal on oma majad. Korteri kriisi praegu ei ole, sest rationaliseerimise tagajärjel on palju tööliisi Sindist lahkunud. Ka A.-S. „Kreenbalti“ kirjukudumise osakonna likvideerimine vähendas Sindi elanike arvu. Hoolimata suu-

rest ümberasumisest on Sindis palju töötuid. Töötute hulgas on esirinnas vanemad naisterahvad. Enamus neist on juba 12—15-aastaselt vabrikusse tööle asunud ja seal töötanud 20—50 aastat. 106 niisugust töötut on pöördunud kutseühingu poole. Õige väheselle maksetakse käitise poolt 2 krooni pensiooni.

Tööline.

Raudteelt

Tallinna Raudteeliinitöölise Kutseühingu tegevusest.

Kutseühingu juhatus pöördus Rdt. Talituse Ehitusameti juhataja poole sooviga mitme suurema koormatusega senise kahevahetusele teenistuskorraga ülesõidukohale muutmiseks kolmevahetuseliseks. Saadud vastuses teatas ehitusameti juhataja kutseühingu juhatajale, et kaaludes kolmanda vahetuse sisseeadmise küsimust soovitud ülesõidukohtadel leiti vajalikeks Tallinnas Suure Ranna ülesõidukohale ühe valvuri juureandmine kolmandaks vahetuseks, mis on ka teostatud.

14. piirkonna Pääsküla ülesõidukohale ja mujale soovitud kohtadele kolmevahetusele teenistuskorra makspanemiseks praegu väljavaateid ei ole.

Üleminekut kahevahetusele teenistuskorras kolmevahetusele on teostatud ja püütakse edaspidi teostada võimaluste piires.

*

Kuna mõnes piirkonnas oli tekkinud raskusi ja arusaamatusi kuuteenijatele puhkuse võimaldamisel, siis pöörduti kutseühingu juhatajate poole ka selles asjas ehitusameti juhataja poole. Viimase poolt tehtud korraldusega nõutakse, et teenijad puhkuse kätte saaksid, kui teenistusolud selleks takistusi ei tee. Ühtlasi kästakse võtta juhtnõuiks, et puhkuse kasutamisel üksikute päevade viisi tuleb arvata puhkuseks 2-nädalase puhkuse korral 12 tööpäeva ja 2 pühapäeva ning 1-kuise puhkuse korral 26 tööpäeva ja 4 pühapäeva.

Liinitöölise Kutseühingute Liidu tegevusest.

Liidu sekretariaat esitas juhtuse ülesandel soovivalduse Töövõtjate Kutseühingute Keskliidu liikmeks astumiseks. Raudtee Liinitöölise Kutseühingute Liidu liikmesorganisatsioonideks on kõik 6 kohalikku kutseühingut.

Möödunud kuus hakati pidama Raudtee Talituses läbirääkimisi kutseühingu liikmete liikmemaksude kuuviisi palgast mahaarvamiseks vastava liikme kirjalikul nõusolekul Rdt. Talituse poolt. Selles asjas saavutati ehitusameti juhataja täieline nõusolek, samuti ei osutanud Rdt. Talituse direktor põhimõtteid vastuseisu. Nüüd, asudes küsimuse läbiviimisele tehnilisest küljest, tekkisid mõned raskused. Arvetoimkonna juhataja leidis, et kuna liikmemaksude palgast mahaarvamine on seotud mõnesuguste kuludega, siis puuduvat Rdt. Talitusel praegu seaduslik alus selle teostamiseks. Lubati selgitada, missugune seaduslik alus selleks peaks olema, et tarbe korral,

kui see küsimus ei lase end teisiti korraldada, liidu juhatus vajaliste aluste saamist võiks taotleada.

Liidu sekretariaat esitas Rdt. Talituse direktorile märgukirja päevatöölise palkade tõstmiseks. 5. aprillil isiklikult ja üldiselt palkade küsimust arutades teatas direktor liidu esindajale, et kuutöölise palkade tõstmiseks praegu siiski võimalust ei ole. Päevatöölise palkade tõstmise kohta olevat direktor teinud esituse teedeministrile, kusjuures päevatöölise palku tahetavat senisest suuremal määral lähendada kuutöölise praeguste palkadele. Selles asjas lubati muretseda lähemat selgust ligemal ajal.

Raudtee Valga käitise.

Raudtee Valga käitise töölise üldkogu koosolek, mis peeti 15. märtsil 1940. a. päevalga muutmise küsimuses, võttis vastu otsuse esitada Vabariigi Valitsusele teedeministri kaudu järgmised tasuandmised, mis vastaksid praegusele elukallidusele ja selle tõusule.

Päevas:

Väljaspool kategooriat ametimehed Kr. 5.50	
I kategooria ametimehed	„ 5.—
ametimehed	„ 4.75
töölised	„ 4.—

ja õpilased proportsionaalselt ametimeestega.

Tükitöö ja jooksva kilomeetri teenistustasu arvestamise alusena jääks püsima, kuna suureneks ainult põhipalk. Kõigile veduri- ja rongiteenijate asetäitjatele võimaldada suurte laupäevade eest, mil töö lõpeb kell 12, poolteisekordset tasu ja pühade ja pühapäevade eest kahekordset tasu, võttes aluseks tema teenistuskoha kuupalga. Samuti tuleks neile võimaldada sama varustust, mida saab vastav koosseisu kuuluv teenija.

Käitises töötab suurem osa töölisi väljas. n.-n. vagunipargis. Kuna möödunud talv oli väga külm, siis oli väline töö raske ja tervist tappev: mehed ajasid ise hommikul labidatega ära lume, tegid vagunite vahele tulelõkkeid ja vahetevahel soojendasid käsi. On arusaadav, et seesugune töö, kus kõik vaguniosad (mutrid, poldid) kaovad lumme, ei saanud olla produktiivne, seepärast teeniti neil kuudel ka äärmiselt vähe. Käitise vanemad on korduvalt nõudnud tervislikumaid töötingimusi, on nõutud mõnd suuremat katusealust. Nüüd hiljuti käis Raudtee Talituse direktor ins. Pihlak meil ja lubas, et vähimalt 3 aasta jooksul ehitatakse Valga ja Mõisakülla ulu-alused. Suur haigete protsent, eriti vagunipargis, on selle vajaduse parimaks tõendajaks. Töölised omavahel nimetavad vaguniparki Eesti Sibe-riks. Teiseks möödunud külm talv nõudis palju kütet, kuna just mõni kuu enne külma tulekut alandati meie puudenormi 9 ruumi-meetrilt 6-ni. Puud aga olid väga kallid ja seepärast ei suudetud neid linna puuaedadest osta, seepärast pidid nii mõnedki suure perekonnaga inimesed leppima külma toaga. Kõige valusamaks on aga osutunud elukalliduse tõus. Oleme pidanud järjekindlat palgavõit-

lust, kuid see pole seni annud veel mingeid tagajärgi. Hiljuti, kui Veoameti juhataja oli Valgas, me nõudisime eriti madalalpalgalistele palga juure, kuna neil elukallidus annab end kibedamini tunda. Ühtlasi oli meil andmeid, kust oli näha, et Valga käitis võrreldes teiste Raudtee käitistega on palga suhtes kõige halvemas olukorras. Veoameti juhataja lubas võrrelda keskmissi teenistusi ja siis palga regeleerida. Meie aga oleme kogunud seda, et kui kellelgi palga maha võetakse, siis ei panda seda mitte igakord madalalpalgalistele juure. Pealegi kaotab tükitööde hindade alaline vähendamine kindlustunde ja töötahte.

Raudtee tehaste töölisvanemad

J. Kaen ja Osv. Hinno ja veojaoskonnast töölisnõukogu esimees V. Hansman käisid peaministri juures selgitamas raudteelaste muresid. Tööliste esindajad juhtisid peaministri tähelepanu sellele, et raudtee tööliste palgad pole jõudnud järele elatusmaksumuse tõusule. Samal päeval esitati ka teedeministrile kiri, milles nõuti, et asetäitjale maksetaks palga nende tegeliku teenistuskoha järgi, mitte aga asetäitja töölise endise põhipalga kohaselt. Tööliste soovid lubati võtta selgitamisele.

Mujalt

Ellamaalt.

A.-s. Eesti Turbatööstuste Ellamaa käitise tööliste üldkogu koosolek peeti 29. märtsil s. a. Turbas. Käitise 168 töölisest võttis koosolekust osa ligi 100 töölise.

Koosolekut juhatas A. Jänes ja protokolli H. Virma. Töölisnõukogu aruande esitas nõukogu kirjatöömehetaja K. Tiit. Koosolek oli üksmeelne ja asjalik sõnavõttudes kui ka vastuvõetud otsustes. Käitise nõukogule tehti ülesandeks samme astuda käitise juhatuse ees elukalliduse tõusust olenevalt palgade kõrgendamiseks ja kokkuleppe mitteaastatamise lähemal ajal uuesti üldkogu kokku kutsuda.

Käitise nõukogu kandidaatideks seati üles järgmised töölised: O. Tisler, A. Tromm, M. Kung, K. Tiit, J. Maripuu ja J. Offenbach. Mainitud töölised valiti ka valimiskomisjoni, täiendades veel 3 töölise võrra. Valimised toimuvad 15. apr. s. a.

Koosolekul kõneles Tööliskoja sekretär O. Mander tööliskonna päevaküsimustest.

Koosolekul võeti vastu hulk tööliskonda puutuvaid resolutsioone.

Hiiu-Kärdlast.

Hiiu-Kärdla kalevivabrikus annab end tunda toorvilla puudus. Praegu töötab vabrik 4 päeva nädalas ja olukorra paranemist pole ette näha. Pensionile on lastud 11 töölise, kes on üle 65 a. vanad. Aprillis tuleb veel vallandamisi, sest mõnes jaoskonnas on töölise arv niisama suur kui siis, kui vabrik töötas 90 teljega. Praegu töötab 54 telge.

4. veebr. üldkoosolek ütles üles käitise juhatusega sõlmitud palgakokkuleppe ja nõudis palgade kõrgendamist 2,5 senti tunnis

ja. et pandaks kehtima tükitöölisele tagatud põhipalgad, mida käitises senini polnud.

Käitise juhatuse tuli eelnim. nõudmisele 80% ulatuses vastu, tõstes tunnipalku 2,5 snt. tunnis ja pannes maksma tagatud põhipalgad 22—32 senti suuruses.

Kehrast.

Kehra sulfaattselluloosi töölise üldkogu koosolek peeti 15. aprillil s. a. Koosolekul oli 120 töölise. Koosolekut juhatas E. Ennok ja protokolli L. Lüüde.

Koosolekul esines referaadiga Tööliskoja ühistegevusinstruktor H. Isküll, kes refereeris uutest sotsiaal- ja töökaitseseadustest ning korterioludest.

Töölisnõukogu kolme viimase kuu tegevusest andis aru nõukogu esimees K. Männik, selgitades, kuidas saadi vastastikusel kokkuleppel käitise juhatusega, alates 1. veebr. s. a., 3 senti tunnis juure. See kokkulepe kehtib niikaua kuni elukallidus ei tõuse üle 5%, alates kokkuleppe sõlmimisest. Nüüd on aga elukallidus tõusnud juba kuni 5,2%. Koosolekul kerkis üles uue palgatüli alustamise küsimus, mida aga ei saadud üles võtta kvoorumi puudumisel.

Töölise hulgas on tekitanud alatisealt palju nurinat pesuruumi duššide mittetöötamine. Nüüd lõpuks ollakse nii kaugel, et juhataja lubas töölisnõukogule, et 1. maiks s. a. tehakse pesuruum korda.

Läbirääkimiste all avaldati soovi, et propilaat töölisele antaks tööriided ja et neile tehtaks riietumisruum. Avaldati nurinat, et mõningaile töölisele ei märgita palgaraamatusse palga nii nagu maksetakse sel töökohal, vaid eripreemiana. Töölisele on ka ebasobiv praegune vabapäev, mis algab reede kell 22 ja mis kestab kuni kella 6-ni pühapäeva hommikul. Viimasel ajal on ka olnud vabadel päevadel palgapäev. Töölisel läheb päev kaotsi palga ootamisega, mida maksetakse õhtupoolikul. Avaldati soovi, et neile, kel vabapäev on palgapäeval, palk maksetaks välja eelneval tööpäeval. Sooviti, et käitise juhatuse korraldaks ümber vabapäeva nii, et see algaks laupäeval kella 14 ja kehtaks kuni pühapäeva õhtuni kella 22-ni.

Otsustati asutada omavaheline laenu-hoiukassa ja selle eeltööde läbiviimiseks valiti neljaliikmeline komisjon.

Käitise juhataja on teatanud töölisnõukogule, et mai keskpaiga lõppevate soome meistrite ja õppinud töölise palgalepinguid ei pikendata. Vabrikute teenistusse jääb edasi ainult potsepp, kes on „asendamatu“, ja ülemmeister, kelle tööleping kestab augusti-kuni s. a.

Seaduse järgi on töölisvanem õigustatud saama töölisvanema eritasu ka käitises kokkuleppe järgi maksetavatelt perekonnaabi-rahadelt ja naturaaltasudelt. Kehra käitise juhataja aga ei taha maksa töölisvanema eritasu lapseabirahalt ja töölisnõukogu liige oli sunnitud oma õigusi nõudma kohtu teel.

Kehra tööline.

Kutseühingud

Trükitöölaliste nõukogu koosolekul.

Trükitöölaliste Kutseühingute Liidu nõukogu koosolek peeti 31. märtsil s. a., millest võtsid osa Tallinna, Tartu, Narva, Võru, Valga, Rakvere, Pärnu ja Viljandi trükitöölaliste kutseühingute esindajad.

Päevakorra tähtsaimaks punktiks osutus kutseühingute kodukorra vastuvõtmine, mis võeti vastu varem ettevalmistatud kujul. Kodukord otsustati kehtima panna alates vastuvõtu ajast, s. o. 31. märtsist.

Liidu juhatuse tegevuse aruandest selgus, et organisatsioon on näidanud pidevat tõusu liikmete arvus ja üle maa on koondatud juba üle 1000 trükitöölise. See on suurim arv liidu ajaloos. Koos liikmete arvu kasvamisega on tõusnud ka kassade läbikäigud. Liikmemaksu kutseühingult saadi 1550 krooni. Samuti on tõhusalt töötanud fondid. Igas fondis on näha ülejääke ja fondid moodustavad kapitalidena 8900 krooni. Üldse oli liidu varanduslik seis 25.000 krooni, millest sularaha on ca 10.000 krooni. Liidu puhkekodu on järjest täiendatud ja vähendatud võimalummasid kui ka õiendatud muid kohustusi. Revisjon on leidnud kassa aruande korras olevat. Nõukogu otsustas kinnitada ettekantud aruanded.

Liidu tegevuskava on laialdane. Väärrib märkimist võitlus palkade parandamise alal, milleks peetakse läbirääkimisi töösturite keskusega. Nõutakse palkade kõrgendamist 15% võrra 1. jaanuaril 1940. a. kehtinud palkadele, minimaalpalkade tõstmist 2 krooni võrra nõudlase ja kollektiivlepingut. Praegu teostubki võitlus üksikute töötülide kaudu nende nõudmiste saavutamiseks. Muud tegevuskavas ettenähtud küsimused puudutavad liidu sise-misi korraldusi ja õpilaste palkade reguleerimist. Puhkekodu tahetakse veelgi täiendada ja üldse selleks käesoleval aastal kulutada ligi 2200 krooni. Sellest summast on saadud kokku juba 1300 krooni toetuse näol. Liidu tegevuskapitali eelarve võeti vastu 2300 krooni suuruses.

Kuna taheti läbi võtta ka fondide kohta kehtivad määruste täiendused, aega aga nende muutmiseks oli vähe, siis otsustati saadud materjal läbi võtta mais kokkukutsutaval liidu nõukogu koosolekul.

Tekkinud küsimuste all puudutati veel Guttenbergi 400 aasta juubelit ja muid küsimusi.

Kelnerid tahavad kollektiivlepingut.

Tallinna Kelnerite Kutseühing tegi Hotelli ja Restoranipidajate Ühingule ettepaneku, et söögi- ja joogikohtades tegutsevate töövõtjate, kes oma töötasu saavad tarvitajalt protsentide juurearvutamise teel, töötasu tõstetaks praeguse 10% asemel 15% peale. Ühtlasi peeti ettepanekus tungival viisil vajaliseks töötingimuste korraldamiseks kollektiivlepingu sõlmimine.

Pärnu Metallitöölaliste Kutseühing

erakorral. peakoosolek peeti pühapäev, 7. aprillil s. a. Tööliskoja esindaja instr. H. Is-

küll kõneles uutest sotsiaalseadustest ning tööpuuduse ja töösunduse küsimusist.

Koosolekul tõsteti üles ka metallitöölaliste palkade küsimus, kusjuures leiti, et praegused palgad ei vasta enam kuidagi elumaksusele. Asuti seisukohale, et tööandjad peaksid kohe tõstma palku vähimalt 5 sendi võrra tunnis. Samas otsustati ära kuulata tööandjate seisukohad selles asjas. Kohale oli ilmunud Pärnu suurema metallikaitse omanik Seiler, kes väitis, et üldine palkade tõstmine pole võimalik toormaterjali raske saadavuse, selle kalliduse ja tellimuste vähesuse tõttu. Palku ollavat võimalik tõsta vaid selle võrra, kui võrd tõuseb tööintensiivsus. Kui selle peale Tööliskoja esindaja oma sõnavõtus märkis, et mujal on siiski peetud võimalikuks palku tõsta ligilähedaseid elukalliduse tõusule vastavalt, et selleks on tööandjail kasutada ka soodsa konjunktuuri ajal kogutud reservid, ägestus hra Seiler ja hüüdis, et see olevat ka o j a a n i a j a m i n e tööliste tööliste juhtide poolt, kes ise asja ei tunne, vaid ainult ässitavad. Töölisest tehku aga tööd ja ärge kuulaku ässitajaid, küll siis palgad tõusvat. Tema, Seiler, olevat ise seakarjusest tõusnud töösturiks püsiva töö ja kokkuhoiu abil. Koosolek otsustas esitada tööandjatele kirjalikult soovivalduse, et tõstetaks palku 5 sendi võrra tunnis.

Esimehe Lukk'i poolt tõsteti üles metallitöölaliste liidust lahkumise küsimus, kusjuures ta tõi ette, et liidus olemine piirab mõnel määral kutseühingu tegevusvabadust. Koosolek volitas juhatust läbi rääkima liidu juhatusega liidust lahkumise või liitu jäämise küsimuses. Kuuldavasti on asi hiljem liidu esimehe E. Petree vaheltsobitusel sõbralikult ja arusaadavas vaimus lahendatud.

Koosolek otsustas veel asutada turbaühingu liikmeile odava küttematerjali muretsemiseks.

Tartu Omavalitsuste Töövõtjate

Kutseühingu erakorraline peakoosolek peeti 14. aprillil k. a. Tartu Töölisühingute Kesklidu ruumes. Koosolekust võttis osa 51 ühingu liiget. Koosolekut juhatas ühingu esimees Jakobson ja protokollis M. Piir.

Päevakorras ettenähtud Tall. Omav. Töövõtjate Kutseühingu esimehe A. Petrovi kõne „Omavalitsuste Töövõtjate Kutseühingute ülesanded“ pidi ära jääma politsei poolt mitteregistreerimise pärast.

Koosolek võttis vastu juhatuse poolt esitatud tegevuskava ja 1940. a. eelarve. Samuti otsustati ellu kutsuda liikmete surma puhul toetuse andmise kassa ja valiti täiendavalt revisjonikomisjoni liikmete kandidaadid. Ühingul on liikmeid kahe kuu tegevuse kestes registreeritud 80 ümber.

Toidu- ja maitseainetetöölaliste kongressilt.

Eestj toidu- ja maitseainetetöölaliste kutseühingute liidu nõukogu koosolekul kuulati ära ülevaade kutseühingute ülesandeist. Liidu

liikmemaksuks määrati 30% liikmesühingutele laekunud liikmemaksust. Aruanded kinnitati esitatud kujul.

Liitu kuuluvad Tartu ja Tallinna jahupaigariitöölised kutseühingud, joogi-, kompevekki- ja biskviiditöölised, kookade, tubaka-, liha- ja kalatöölised kutseühingud.

Liidu esimeheks valiti Ed. Loot ja juhatuse liikmeiks G. Leis, U. Tedre, A. Seks, B. Sürje, J. Kruusimägi, H. Binder, V. Purre ja R. Leinart. Revisjonikomisjoni valiti N. Muda, J. Mägestik ja J. Soonik.

Otsustati astuda töövõtjate kutseühingute keskliidu liikmeks ja keskliidu nõukogusse valiti liidu esindajaks A. Seks ja Ed. Loot.

Ehitustöölise kongress.

Tallinnas peeti esimene ehitustöölise liidu nõukogu koosolek. Ehitustöölise kutseühingute liitu kuuluvad Tallinna, Tartu, Pärnu, Viljandi ja Türi ehitustöölised ühingud, Tallinna savitöölised ühing, Tallinna maalaritöölised ühing, Tallinna kivi ümbertöötajate ühing ja Tallinna korstnapühkijate ühing — kokku 9 kutseühingut 2.106 liikmega.

Nõukogu koosolekut juhatasid A. Mänd ja A. Leinberg ning protokollisid G. Toompuu, F. Stein ja M. Unt. K. Jalak kõneles ehitustöölise olukorrast, kriipsutatades alla, et ehitustöölised on jäetud sotsiaalseaduste alt välja. Koosolekul esitati aruandeid kohtadelt ja ajutise juhatuse poolt.

Liidu sisseastumise maksuks määrati 1 kroon ja liikmemaksuks 15% liikmeks olevaile ühinguile laekunud liikmemaksust. Töövõtjate kutseühingute keskliitu astumiseks anti juhatusele volitus teostada seda oma äranägemise järgi. Pealeselle otsustati astuda Tallinna töölised ühispanga liikmeks.

Elarve võeti vastu 3510 krooni suures. Tegevuskavas seati lähemaiks ülesandeks olemasolevate kutseühingute põhikirjade muutmine kutseühingute seisukohtade kohaselt, otsustati taotleda streigivabadust ja luba oma häälekandja väljaandmiseks. Edasi peeti vajalikeks tööpuuduse vastu võitlemist, palgavõitlust, sotsiaalkindlustuse laiendamist ja üleriigilise ankeedi korraldamist ehitustöölise olukorra selgitamiseks.

Liidu esimeheks valiti Kristjan Jalak Tartust, juhatuse liikmeiks Martin Kurg, Johannes Koovits, Georg Toompuu ja Arnold Mänd Tallinnast ja Robert Terase Pärnust. Revisjonikomisjoni valiti Mihail Keil, Maksim Unt ja Johannes Nauts.

Tallinna savitöölise kutseühingu

peakoosolekul selgus, et möödunud aastal katsuti palgaolusid korraldada ilma ühislepinguta, isiklike kokkulepete alusel. See on annud halbu kogemusi. Nüüd võeti vastu otsus, et eesoleval hooajal tuleb taotleda kollektiivlepingu sõlmimist ja tõsta palku vastavalt elatusmaksumise tõusule. Koosolek kinnitas aruanded ja määras liikmemaksuks 5 kr. aastas.

Rõivastöölise kongressilt.

Rõivastöölise kutseühingute liidu nõukogu koosolekul selgus, et uuesti asutatud lii-

dul on üle 1.000 liikme. Tartu aruanne näitas, et sealne kutseühing on juba suurema osa tööandjatega kokkuleppele alla kirjutanud, mille järgi töölised saavad 10% palgast elukalliduse lisa. Tegevuskavas seati eesmärgiks Viljandi ja Pärnu ühingu tegevuse elustamine. Rahvusvahelise rõivastöölise kutsesekretariaati astumine, toetusfondide tsentraliseerimine ja liikmemaksude ümberkorraldamine otsustati edasi lükata. Palgaolude korraldamisel võib Tallinnas elukalliduse lisa nõudmine päevakorrale tõusta.

Töövõtjate kutseühingute keskliidu nõukogusse valiti liidu esindajaks A. Oja, K. Kukk, H. Porgasaar, G. Tammin, A. Luberg, K. Offril ja P. Palmov.

Kivitöölise koosolekult.

Tallinna kivi ümbertöötajate kutseühingu peakoosolekul kinnitati aruanded, millest selgus, et ühing on oma töötuile liikmeile linnavalitsuse kaudu tööd muretsenud. Kollektiivlepingu ettepanek on koostatud ja tööandjatele esitatud. Lepingu üle jätkuvad läbirääkimised poolte vahel. Töölised nõudsid lepinguga 10% tükitöö tasude tõstmist, kuid tööandjad andsid esialgu eitava vastuse. Tegevuskava ja elarve kinnitati ja juhatusse valiti täiendavalt J. Nauts ja A. Saare. Kodukord võeti vastu ja otsustati astuda Tallinna töölised ühispanga liikmeks.

Tallinna-Harju Omavalitsuste Töövõtjate Kutseühingu

aasta-peakoosolek peeti 27. märtsil Tall. Trükitöölise Kutseühingu ruumes.

Koosolekul kinnitati 1939. a. tegevus- ja kassaaruanne.

Tegevuskava 1940. aastaks, mis esitati juhatuse poolt, ja kus käsitleti palga- ja tööolude korraldamise, organisatsioonilise, omav. töövõtjate kutseühingute liidu ellukutsumise, suvekodu, õppereiside j. m. küsimusi, kinnitati koosoleku poolt. Samuti ka 1940. a. elarve, mis on tasakaalus kr. 1200.—.

Pärast mõningaid sõnavõtte võeti vastu juhatuse poolt esitatud uus ühingu kodukord.

Mitmesuguste küsimuste all esines linnavalitsusele esitatud palga kõrgendamise ettepanekute ja sellele järgnenud läbirääkimiste kohta pikema seletusega ühingu esimees A. Petrov. Võeti teatavaks ka teised juhatuse poolt töölise olukorda puutuvates küsimustes astunud sammud.

Tallinna-Harju ja Tartu Omavalitsuste Töövõtjate Kutseühingute vahelisel kokkuleppel kirjutati alla „Omavalitsuste Töövõtjate Kutseühingute Liidu“ põhikirjale ja see esitatakse neil päevil siseministrile registreerimiseks.

Tallinna ehitustöölise kutseühingu

peakoosolekul ettekantud aruandest selgus, et möödunud aastal on tegutsenud aktiivselt ehitustöölise olukorra parandamiseks. Ühing on korraldanud 45 koosolekut ja parketitöölised on sõlminud oma ala tööandjatega kollektiivlepingu. Vallitsusastustele on esitatud rohkesti märgukirju ühingu seisukohtade selgitamiseks ja nõutud sotsiaalseaduste parandamist ja ellurakendamist.

Möödunud aasta rahaline aruanne kinnitati 6294,64 kr. suuruses ja eelarve võeti vastu 8300 kr. ulatuses. Ühingu oli aasta lõpul 1326 liiget.

Koosolekul vastuvõetud otsustes peeti vajalikeks tegevust senises suunas jätkata. Tööpuudus tuleb kaotada ja kindlustada töölistele inimväärne palk. Töötuile tuleb anda otsekohe toetust esmajärguliste tarbainete alal. Vene tööd tuleb anda otsekohe tööliste arteleldele.

Edasi oldi töösunduse sisseseadmise vastu ja nõuti haiguskindlustuse laiendamist ning palgalist puhkust ka ehitustöölistele. Lõpuks võeti vastu palgavõitluste ja toetuste maksimise kokkulepe.

Viljandi Ehitustööliste Kutseühingu

korraldusel toimus 26. märtsil s. a. ühingu ruumes, Jakobsoni tn. 11, kõnekoosolek, kus Töölisteinstruktor H. Isküll kõneles uutest sotsiaalseadustest, tööpuudusest ja töökohustusest. Koosolek võttis vastu resolutsiooni, milles nõuti riigivõimult sotsiaalseaduseandluse intensiivset arendamist tööliste eluliste huvide kaitsmise ja elutaseme tõstmise suunas; lahkunud sakslaste varanduste väljaviimise tõkestamist, rahvamajanduse elustamist ja palgade tõusu soodustamist. Töösunduse sisseseadmine Eestis leiti olevat vastolus demokraatliku korra põhimõtetele ja ebaotstarbekohane abinõu tööjõu puuduse lahendamiseks, mis pärast sellaseid kavatsusi tuleks viivitamata loobuda.

Edasi nõudis koosolek veel, et sakslaste lahkumise tõttu vabaksjäänud saksa seltskondliku ühingu „Kasino“ kinnisvara antaks kasutada Viljandi töövõtjate kutseühingule nende poolt 11. nov. 1939. a. siseministrile esitatud ühise palve kohaselt.

Samas kõneles veel Tallinna Ehitustööliste Kutseühingu asjaajaja J. Koovits ehitustööliste olukorrast.

Meremeeste uus kollektiivleping.

Laevaomanike ja meremeeste kutseühingute vahel sõlmiti uus kollektiivleping, mis oma sisult on esmakordne ja erilise tähtsusega meie meremeeste kutseorganisatsioonidele. Leping sõlmiti 1. aastaks 1. aprillist arvates, kuid see pikeneb automaatselt ühe aasta võrra, kui üks pooltest lepingut 2 kuud enne selle tähtsusa üles ei ütle.

Lepingu järgi tõstetakse meremeeste põhipalku 24—30%, kusjuures vähendatakse vastavalt sõja ajal maksetavat lisahüvitust. Uued palgad on meremeestele siiski paremad, kuna see oluliselt tõstab aastateenistust, sest kõik lisatasud ja ületunnid arvestatakse tulevikus põhipalkade järgi. Teiseks olid sõjaaegsed lisahüvitused rajatud kokkuleppele, mida võidi alati muuta, sellest 20 päeva vastaspoolele ette teatades.

Eriti tähtis punkt on uues kollektiivleping see, mis määrab, et sõja ajal kehtima hakanud toitlustamise kord jääb püsima. Seni olid mere meremeestest paljud oma söögil ja mõni aasta tagasi oli terve meie meremeeskond omal söögil. Nüüdsest peale on kõigis kaugesõidulaevades, nende suurusest hoolimata,

laevasöök. Ligisõidus on laevasöök neis laevades, mis on üle 500 br.-reg.-tonni. Alla nimetatud suurusega ligisõidulaevades on toitlustamine korraldatud vastastikuse kokkuleppe teel. Kui meremehed on ligisõidus omal söögil, siis tuleb neile maksa 45 krooni toiduraha kuus. Enne makseti 30 kr. toiduraha, seega on toiduraha norm 15 krooni võrra kuus suurenenud.

Pealeselle on lepingus ette nähtud vanusetasu. Iga 5 aasta järele ühe ja sama kompanii laevades maksetakse 5% kõrgemat palka. Vanusetasu tõuseb 3 korda, kuni 15%-ni palgast.

Kuna meremehed jäid välja ka uue puhkeaja seaduse alt, siis on eriti tähtis, et kollektiivlepinguga saavutati laevaomanikelt palgaline puhkeajaks. Üheaastase sõitmise järele sama kompanii laevades saavad juhtkonna liikmed 12 tööpäeva ja meeskonna liikmed 9 tööpäeva palgalist puhkust. Puhkuse ajal maksetakse tavaline põhipalk ja lisaks 1 kroon päevas söögiraha. Puhkuse antakse normaalselt kodumaa sadamais, kuid vastastikusel kokkuleppel võib puhkust anda ka välismaa sadamais. Kokkuleppel võib puhkust anda osade kaupade või ühe aasta puhkuse liita teise aasta puhkusega, mis on tingitud meresõidus valitsevatest erioludest. Kollektiivlepingus kindlaksmääratud puhkeaja normid on kooskõlas rahvusvahelise konventsiooniga meremeeste puhkeaja kohta.

Juhtkonnale antakse kaugesõidulaevades, mis on üle 1250 br.-reg.-tonni, ja ligisõidu reisirajate laevades prii voodipesu ühes pesemisega laeva poolt. See korraldus viiakse ellu järkjärgult ühe aasta jooksul.

Puutööliste Kutseühingute Liidu organid valitud.

Puutööliste Kutseühingute Liidu moodustavad käesoleval korral Tallinna Mööbelseppade ja Tallinna, Tartu ja Pärnu Puutööliste Kutseühingud, kokku 600 üksikliikmest. Liidu nõukogu liikmete arvaks määras ajutine juhatuse 26. Nõukogu liikmete kohta said Tallinna Mööbelseppade ja Puutööliste Kutseühing, kumbki 11 kohta, ning Tartu ja Pärnu ühing, kumbki 2 kohta.

7. aprillil 1940. a. toimus Tallinnas liidu nõukogu esimene koosolek. Koosolekut juhatas ajutise juhatuse esimees A. Mikik. Protokollkirjutajaks valiti A. Kaasik. Mandatkomisjoni, kes ühtlasi toimetas häälelugemist, valiti A. Vender, A. Tükk ja N. Vakkau. Ajutise juhatuse senisest tegevusest andis aru esimees A. Mikik.

Liikmemaksuks määrati Tallinna ühingu kr. 1 ja Tartu ja Pärnu ühingu kr. 0,75 iga üksikliikme pealt aastas. Sisseastumismaksuks määrati viis krooni.

1940. a. eelarve võeti vastu tasakaalus kr. 1095.— Tegevuskavasse otsustati võtta 1) uute ühingute ellukutsumine; 2) kokkulepde väljatöötamine ja nende ühtlustamine; 3) toetusfondide ellukutsumine; 4) liikmemaksude ühtlustamine; 5) palgaolude uurimine ja korraldamine jne.

Liidu esimeheks valiti A. Mikik. Juhatuse valiti A. Kaasik, A. Tükk, A.

Vettmann ja E. Hermann Tallinnast, A. Kurrut Pärnust ja A. Lehola Tartust. Asemikeks valiti A. Vender, A. Rohel, O. Väli, K. Soha, O. Ojap ja G. Luup. Revisjonikomisjoni valiti J. Turro Tallinnast, G. Blundt Pärnust ja V. Rõuk Tartust.

Otsustati astuda Töövõtjate Kutseühingute Keskliidu liikmeks — eeldusel, et mainitud keskliit muutub tõeliseks vabakutseühingute keskliiduks. Selle otsuse täitmiseks või mitte-täitmiseks jäeti juhatalele vabad käed.

Keskliidu nõukogu saadikuiks valiti saadud hääle järjekorras: 1) A. Kaasik, 2) A. Kurrut, 3) R. Valdre ja 4) V. Rõuk.

Peale nõukogu koosoleku pidas juhatus oma esimese koosoleku, kus ametid omavahel jagati järgmiselt: abiesimees A. Kurrut, sekretär A. Kaasik, abisekretär A. Lehola, laekur A. Tükk, abilaekur E. Hermann, varahoidja A. Vettmann. Pealeselle moodustati kolmeliikmeline sekretariaat. Sekretariaati valiti peale esimehe A. Mikku A. Kaasik ja A. Vettmann.

Organiseerimine ja kultuuritegevus Narva Tekstiiltöölise Kutseühingus.

Narva Tekstiiltöölise Kutseühingu tegevust läinud aasta teisel poolel ei või nimetada normaalseks. Selleks oli oma põhjus. Määratud ajutisel juhatusel mitme kuu, n.-n. üleminekuajajärgu, jooksul olid käed seotud asjaoluga, et tuli kaua oodata uut kutseühingute põhikirja kinnitamist. Seepärast ei saadud ka midagi suuremat ette võtta, kuna ei teatud, missugustele alustele tuleb edaspidi töö rajada.

Nüüd on möödunud juba mõni kuu sellest tähtpäevast, kui valitsuse poolt kutseühingute põhikiri kinnitati, ja Narva Tekstiiltöölise Kutseühingu tegevus üha areneb. On märgata kaunis häid tulemusi organiseerimise alal, edeneb ka kultuuritegevus kutseühingu liikmete keskel.

Juhatare töö kergenduseks kultuurilisel alal on kutsutud ellu kultuuritoimkond, kuhu kuuluvad esimehena üks kutseühingu juhatare liikmeist ja esindajad kutseühingu kirjandus-, muusika- ja naisringist.

Selleks aga, et kergendada tekstiiltöölise organiseerimist oma kutseühingu ümber, on moodustatud organiseerimistoimkond, kuhu, samuti esimehena, kuulub üks kutseühingu juhatare liikmeist ja teiste liikmetena Narva tekstiilvabrikute töölisnõukogude esindajad.

Organiseerimistoimkonna esimesel koosolekul räägiti organiseerimise tähtsusest, olukordadest organiseerimise alal tööliskonna keskel meil ja teistes riikides, arutati vahendeid Narva tekstiiltöölise kiiremaks organiseerimiseks oma kutseühingu ümber ja otsustati energiliselt asuda organiseerimistöö teostamisele.

Kirjandusring on korraldanud kirjandusõhtuid ja pealeselle kirjandusringi liikmed on võtnud osa kutseühingu poolt korraldatavatest rahvakontsertidest, esinedes deklamatsiooniga jne.

Muusikaringis töötab suure eduga 30-liikmeline keelpillide orkester A. Aaviste juhatusel ja laulukoor A. Moltšanovi juhatusel.

Nagu teada, Tekstiiltöölise Liidu loomisel tuli ette teatud arusaamatusi. Viimaks Narva Tekstiiltöölise Kutseühingu juhatus sai teada, et Tallinna Tekstiiltöölise Kutseühing kavatseb luua liidu koos hiljuti asutatud Keila Tekstiiltöölise Kutseühinguga. Narva Tekst. Kutseühingu juhatus saatis sel puhul Tallinna Tekst. Kutseühingu juhatarele kirja, milles ta palus anda võimaluse ka Narva Tekst. Kutseühingul liidu loomisest osa võtta ja igal juhul nõudis endale kui suurema tekstiiltöölise linna kutseühingule kohti liidu nõukogus ja juhatares. Sellest informeeriti kirjalikult ka Keila kutseühingu juhatare ja paluti teetada Narva Tekst. Kutseühingu nõudmisi.

29. märtsil k. a. viibis Narvas majandusministeeriumi esindaja, kelle soovil olid kutseühingu ruumi nõupidamisele kokku kutsutud kõik Narva töölisvanemad. Nõupidamine, kus ministeeriumi esindaja põhjalikult tutvus Narva töölise muredega, kestis 2 tundi. Muuseas nõudsid töölisesindajad ka, et „Harmonie“ seltsi ruumid, mis vabanesid sakslaste ärasõiduga, antaks töölisorganisatsioonidele kasutamiseks.

Nagu sellest näha, on kõik Narva Tekstiiltöölise Kutseühingu tegelaste püüded suunatud Narva tekstiiltöölise majandusliku olukorra parandamiseks ja haridusliku taseme tõstmiseks.

Töötülid

Sindi Tekstiilvabrikute Ühisuse

käitise töölise üldkoosolek 11. veebr. otsustas nõuda palkade tõstmist järgnevalt:

Ajatööl tōsta palkanormid: Töölisele, kelle tunnipalk on 27 senti või vähem, 30%; töölisele, kelle tunnipalk on 28—32 snt. või vähem, 25%; töölisele, kelle tunnipalk on 33—39 snt. või vähem, 20%; töölisele, kelle tunnipalk on 40—50 snt. või vähem, 15%.

Tunnitasudest murrud kaotada ja need ülespoole viies muuta täisarvudeks.

Ühegi meestöölise tunnipalk ei tohi olla madalam kui 32 snt. tunnis. Ühegi naistöölise tunnipalk ei tohi olla madalam kui 28 senti tunnis.

Tükitöö tasunorme tõsta 22%. Tükitöö puhul peab igale töölisele olema tagatud põhipalk, meestele 32 senti ja naistele 28 senti tunnis.

Igale äripäevale langeva riikliku püha eest tuleb märksa tasu vastavalt töölise tegelikule teenistusele.

Kõik töölisele käitise poolt praegu antavad naturaaltasud ja muud soodustused peavad jääma endisiks.

Kui elatusmaksumus tõuseb vähimalt 5 punkti, on töölistel uuesti õigus alustada töötüli.

Kokkuleppe saavutamine ei õnnestunud. Tööandja lubas ainult 2,5 senti tunnis juure, kuigi töölisnõukogu tuli äärmiselt palju vastu, vähendades oma nõudmisi 3,5 sendini tunnis. Asi oli 27. märtsil arutusel töötülide lahendamise komisjonis. Komisjon tegi järgmise otsuse:

1) Tõsta kõigi ajatööliste palganorme vähimalt 3 senti tunnis.

2) Tõsta kõigi tükitööde tasunorme 9% võrra.

3) Tunnipalga alammääraks meestööliste 28 ja naistöoliste 26 senti tunnis. Tükitöö puhul peab olema tagatud põhipalk meestele 28 ja naistele 26 senti tunnis.

4) Kõik töölistele antavad soodustused jäävad püsima.

5) Kui elatusmaksumuse indeks tõuseb veebr.-kuuga võrreldes vähimalt 5%, on töölistel õigus alustada uut töötüli, kuid mitte enne 1. juulit s. a. Otsus kehtib 1. apr. kuni 31. detsembrini 1940. a.

Tööliskojade esindajad jäid selle otsuse suhtes eriarvamisele.

Töölisnõukogu esitas otsuse vastu sotsiaalministrile protesti, tuues ette, et otsus tekitab tööliskonnas suure pettumuse, kuna sellega jäi katmata pool elukalliduse tõusust, mis on ametliku statistika järgi sõjakuudel 16,4%. Otsusega võimaldatud palgatõus on aga ainult ligi 9%. Ei saa olla kahtlust, et käitis suudab palku tõsta elukalliduse tõusu ulatuses ja veel rohkemgi, kuna tööliste tööviljakus on tõusnud palju kõrgemal määral. Minister kinnitas komisjoni otsuse.

O.-ü. „Ilutriiki“

käitise, Tartus, tööliskond nõudis oma 17. märtsi koosolekul palkade tõstmist 3 krooni võrra nädalas; 5-tunnise tööpäeva eest nõuti 6 tunni tasu. Kuna tööandjaga kokkulepet ei saadud, läks asi töötülide lahendamise komisjoni otsustada.

Komisjon 11 apr. s. a. otsustas, et tööliste palku peab tõstetama keskmiselt 50 senti nädalas (!), kusjuures tööandjale jäeti võimalus tõsta palku oma äranägemisele — ühele rohkem, teisele vähem.

Töölisnõukogu esitas selle otsuse vastu protesti, tuues ette, et tööliskonna palganõudmine oli tingitud sellest, et 1939. a. augustist käesoleva ajani on elatusmaksumus suurelt tõusnud, palgad aga on jäänud endiseks, ja tööliste teenistus vähenes suurel määral veel tööaja lühenemisega 5 tunnile päevas. 50-sendine ehk 2,6% palga tõus nädalas tähendab seda, et sõjakuude 16,4%-lise elu-

kalliduse tõusu juures jääb vahe tööliste vahel 13,8%. Et lühendatud tööaeg on ka vähendanud tööliste teenistust 37,5%, on käitise tööliste elatusase langenud veebr.-kuu ametlike andmete järgi 50,3%.

K. Kadaka

saeveskis ja lubjatehases, Rakkes, nõudsid tööliste palkade tõstmist ajatööliste 5—15 snt. tunnis ja tükitööliste kr. 0.40—1.20, vastavalt tööliikidele. Palga alammääradeks määrati meestele 30 ja naistele 15 snt. ning oskustöölistele 35 snt. tunnis.

19. veebr. sõlmiti tööinspektori vahetalihtusel kokkulepe, et saeveski ja lubjatehase tööliste palku tõstetaks järgnevalt: meestele 5 snt. ja naistele 3 snt. tunnis, kusjuures palga alammääraks on meestel 25 ja naistel 13 snt. tunnis. Muus osas kokkulepet ei saavutatud.

Töötülide lahendamise komisjon 4. aprillil s. a. aktsepteeris ülalnim. kokkuleppe ja tõstis tükitöö tasunorme 7%. Autojuhi tunnipalgaks määrati vähimalt 35, vedurijuhile 30, puusepale 27 ja kütjatele vähimalt 30 snt. tunnis. Töölistele antavad soodustused peavad jääma püsima. Tükitööil peab olema tagatud põhipalk ja see ei tohi väiksem olla kui palk ajatööl.

Otsus kehtib 31. detsembrini s. a., kusjuures elatusmaksumuse 5%-lise tõusu puhul, võrreldes märtsikuuga, on töölistel õigus alustada uut töötüli, kuid mitte enne 1. juulit 1940. a.

Chr. Fröhlingi

saeveski, Pärnus, töötülis tegi töötülide lahendamise komisjon 8. apr. s. a. järgmise otsuse:

1) Tõsta kõigi mees- ja naistöoliste palganorme 4 s. võrra tunnis.

2) Tõsta tükitööliste tasunorme 10% võrra.

3) Töölistele praegu antavad soodustused peavad jääma püsima.

4) Otsus kehtib 31. detsembrini s. a., kusjuures 5% elukalliduse tõusu juures, võrreldes märtsikuuga, võivad töölistes uut töötüli alustada ka enne, aga mitte enne 1. juulit 1940. a.

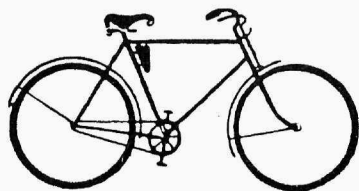
Nõuandenurk

KÜSIMUS: 1936. a. sügisel alustati käitise ehitamist. Käitis hakkas tööle 1938. a. augustis, kogu aeg on töötanud samad töölistes ja palgaraamatus on märgitud sama tööandja. Käitise juhatus loeb puhkuse andmisel tööaja algust 1938. a. augustist, mil käitise valmistamise alal tööle asuti. Kas see on õige?

VASTUS: Antud juhtumil ei ole oluline, missugusest ajast lugeda tööliste töötamise algust, sest palgalist puhkust on kohustatud iga tööstusliku käitise valdaja andma oma töölistele, kes vähimalt ühe aasta katkestamatult tema käitises on töötanud, ja aastane teenistus täitub ka sel juhul, kui töötamisaja algust arvata 1938. a. augustist. Üldiselt olgu aga tähendatud järgmist: Kehtiva 1934. a. tööstustööliste palgalise puhkeaja seaduse

(RT 1934, 108, 848) § 2 järgi on iga tööstusliku käitise valdaja kohustatud andma palgalist puhkust, kui tööline on katkestamatult aasta töötanud tema käitises. Kui tööstusliku käitise valdajal on mitu käitist korraga või ajalises järgnevuses, nagu antud juhtumil, siis on need kõik sama valdaja käitised, tema käitised. Seadus ei määra, et tööline oleks pidanud töötama katkestamatult aasta sama tööandja ühes käitises. Järelikult töölistel on õigus saada palgalist puhkust, kui ta on töötanud katkestamatult sama isiku ükskõik missugustes käitistes, sest need on kõik tema käitised. Olgu aga märgitud, et eelnevad arutlused käivad kehtiva, mitte uue, veel jõustumata ja arvaldamata, palgalise puhkeaja seaduse kohta.

Tegevtoimetaja: *Lui Metslang*, vastutav toimetaja: *Anatol Renning*, väljaandja: Tööliskoda.
Ilmunud 25. apr. 1940. a.

Kerge käigu

Tugeva ehituse

Soliidse välimuse

tagavad Teile

Wanderer

Noris

JALGRATTAD

K/M. LIER & ROSSBAUM

Tallinn, Viru 7

Millega peame pesema oma juust?

Hea juuksepesemisvahendiga endastmõistetavalt. Käärpea-šampoon täidab ülaltoodud nõuded täiel määral, andes juustele tagasi nende särava läike. Käärpea-šampoon annab juustele tugevust ja soodustab nende kasvu. Käärpea-šampoon takistab kõõma tekkimist, peseb seebita ega sisalda leelist.

„AROOM“, Tallinn.

Siemens

elektripliidid, kolded, tolmuimejad, külmutuskapid, keedunõud, triikraud, põrandapoonijad, tee- ja kohvikannud on ületamatud kvaliteedilt, säästes aega ja elektri-voolu.

Kasutage ainult „Siemens'i“
tooteid!

EESTI KAUBANDUSLINE A.-S.

SIEMENS

Tallinn, Vabadusväljak 7
Telefon 428-03

RESERVEERITUD

W. PALIAS

Tallinn

Peegli- ja klaasiäri

Vennad

E. & G. Loderaud

Tallinn, Harju 44

Leivatööstus

K. LAGEDA

Kopli tän. 10

Telef. 469-14

Eesti Tärpentini Vabrikute A/S

Lai tän. 34

Telef. 437-80

Tamme- ja saareparkett

Katuste katmine

C. T. Soliid-Asfalt'iga

Kaubanduse A.-S.

Hüpler & Ko

Tel. kaupl. 305-01
kontor 306-12

Tallinn,
Tartu m. 43

Soovitame suurem. ja vähem. arvul
rauda, plekki, naelu
ja igasugust ehitusmaterjali

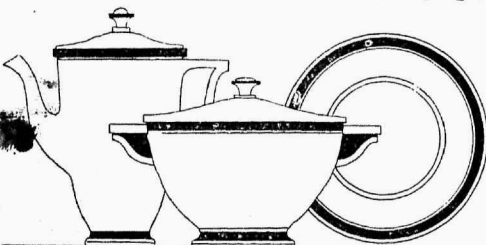
Ostame
vanarauda, malmi ja teisi metalle

SEISLER & Ko

Tartu mnt. 45

Tallinn

KLAAS PORTSELAN

A/S D. MIRVITZ JA P

Tellige ja lugege

„Tööliskoja Teatajat“